

თეატრი და სხოვნება

სათეატრო სალიტერ. ჟურნალი

კვირა, დეკემბრის 16

ფასი 15 კაპ. ჩრკ.

1923 წ — № 2

აღ. შაჰზაძის (1847—1893)

განდაკეობა ვახ. კოტეტიშვილისა.

შინაპარსი: № 2.

მეთაური: წინ თუ უკან
 რაჟღერ კალაქე—სახალხო თეატრი
 ივ. გომართელი—მუშა მგოსანი
 დევ. შეტრეველი—მერე მე რა?
 ია კარგართელი—სიმღერის წარმოშობა
 ტრ. რამიშვილი—სიყვარულის საზღვართან
 პიესა სამ მოქმედებად
 ტერენტი გრანელი—ჩემი რკალი
 პარ-დონ—კ. მარჯანიშვილი
 კაიუს პელი—სუნთქვა იმედებით
 შ. სპანიოლი—თეატრი და ექსპრესიონიზმი.
 ზ. ფალიაშვილი—ლიბრეტო „დაისი“-სა
 ექიმი შტოკმანი—საზოგადოებრივი ცხოვრება
 ბიბლიოგრაფია, ხელოვნების კრონიკა

„თეატრი და ცხოვრება“-ს ფონდისათვის

შემომავლეს ხუთი მანეთი ჩერგონცით განახლებულ ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრება“-ს ფონდის გასაძლიერებლად. ამავე მიზნით ვიწვევ გაიღონ თავისი წვლილი შეძლების დავგვარად, შემდეგ პირებს: გრიგოლ ლევანის ძე აბელიშვილს, გრიშა ზურაბის ძე აბაშიძეს, ილუშა მიქაძეს, გიორგი თაზიშვილს და სკლიბისტრო მიმინოშვილს.

პლატონ გოცირიძე.

1910-1923

წამოწადი XIII

№ 2

3 სი 15 კ. ჩ.ჩ.მ.

„თეატრი და ცხოვრება“

ყოველკვირეული ლუბაკო-
ბიანი ჟურნალი
რედაქციის დრ. ბინა: რუსთაველის პრ.,
№ 10 (ცხოვრება, ომში დატოვებულია შრო-
მის არტელი „ახალი წრე“).
ფოსტით: ტელისი. რედ. „თე-
ატრი და ცხოვრება“
იოსებ იმედაშვილს.

თეატრი. პოეზია. მუსიკა. მხატვრობა. ქანდაკობა. საზოგადოებრივი ცხოვრება.

დარსდა 1910 წ.

კვირა, დეკემბრის 16

გამოცემა 1923 წ.

დეკემბრის 16

ხელოვნება ჩვენი ხანა გზა ჯერ-რდინზეა შემდგა-
რო: წინ განახლებული სიცოცხლე ული-
სოფლი მის, უკან დახვებულ სიკვდილს.
საით წვალებს?—რა თქმა უნდა წინ-
მავრად სურვილი ერთია, აღსრულება მეორე.
სიტყვა სხვაა საქმე სხვა.
დღევანდელი ჩვენი მდგომარეობა-კი—ხანა
ძველის ნგრევისა და ახალის აღმშენებლობისა—
საქმიანობას გვთხოვს.

***

ჩვენი დროის დაბა-ქალაქი, განსაკუთრებით
ის ადგილები, სადაც მუშა ბალხია მჯგუჯუშუი,
ასე თუ ისე, წინ მიისწრაფის. აქ მტკიან საკულტურ-
როსონი საშუალებანი: დრამა, ოპერა, მწიგნობრუ-
ლი ცხოვრება, მხატვრობა-ქანდაკებათა გამოყენანი
და სხვ.

და მუშა ბალხი, მისი მოზარდი თაობა უშუალოდ
ეწაფება გონებრივ-ზნობრივ და ესთეტიურ განვი-
თარებას, წინსვლას.

სულ სხვაა სოფელი.

გარდა იმისა, რომ იგი თანამედროვე საწარ-
მოვო იარაღებით აღჭურვას საჭიროებს, რათა ნივ-
თიერად წელში გაიმართოს, ამაზე კიდევ უფრო
საჭიროებს ხელოვნების ყოველი დარგის ზიარებას,
რათა მოწინავე კაცობრიობას არ ჩამორჩეს.

ამ მხრივ კი სოფელი დამშუღლია.

და კიდევ უფრო გულგატეხილი, თითქო მო-
მავლის რწმენა გაჰქრობოდეს.

მას წავართვით ათასეული წლობით შეისხლ-
ხორცებული მრწანსი,—ეს ასეც უნდა ყოფილიყო,—
მაგრამ სამაგიეროდ რა მივეციით?

სოფლის კაცი, რომლსაც გონებასა და გულს
ხელოვნება-მეცნიერების სხეები ჯერ კიდევ არ
მოჰყვინია, გაგარეგებულა, გულგაპობილი-
და რაც უნდა მაღალი მცნებანი ველაპარა-
კოთ, იგი არ გვიჯერის, რადგან მას მამა-პაპით

ერთი მცნება შეუთვისებია: „სიტყვა თვინიერ საქმი-
სა მკვდარ არს!“

***

დღევანდელი კარგამოკეტილი წიგნთსაცავი,
დამტვერიანებულია ანუ ცალმხრივი შინაარსის წიგ-
ნები სოფელს არ აპურებს.

არც სცენის მოყვარეთა წარმოდგენები უსალ-
ბუნებს გულს და სულს:

— მოკლილი ბალხის მიმიზნობაო, იტყვის
უმეტეს შემთხვევაში სოფელი, რადგან ეს წარ-
მოდგენები ხშირად მართლდაც მიმიზნობაა, ტაკი-
მისხარობა.

ამით, რა თქმა უნდა, არ ვფიქრობთ სცენის
მოყვარე მუშაკთა შეურაცხყოფას, მაგრამ უმეტესო-
ბას რომ თავისი დანიშნულება არ ესმის, ცხადია.

ეს ნაკლი დღეს უფრო აშკარა შეიქნა, როცა
სოფელს გამოშორდენ კულტურული ძალები: ზოგმა
ადგულ საცხოვრებელი დაკარგა სოფელში, ზოგმა
ქალაქში იშოვა სამსახური.

***

და, აი, დღეს ეხსნება უდიდესი ასპარეზი ქარ-
თულ სახიობას, მოქანდაკეობას, მხატვრობას,
მუსიკას.

დრამის სტუდიელები ნამდვილ—ახალი მცნე-
ბის—მოკიქლებად უნდა მოგვიჩინონ ჩვენს სო-
ფელს და ყველგან დაფუძნონ ახალი დროის ეკ-
ლესია,—ხელოვნების წმიდა ტაძარი.

მოქანდაკეებმა ყოველი დაბა-ქალაქი და, ცო-
ტათ თუ ბევრად მოზრდილი, სოფელი ჩვენი სასიქა-
დლო შვილია ძეგლებით უნდა შეამკონ,—დაე,
გლებსი სივლებშიც ყოველ დღეს შეხედონ შოთას,
აკაის, ილის, ბარათაშვილის, ჭონქაძის, ნინოშვი-
ლის, იოსებ დავითაშვილის და სხ. ქანდაკებათ.

დაე, სოფელიც დასტკებს წმინდა ხელოვნე-
რი წარმოდგენების ხალგით, მუსიკის მოსმენით,
მხატვრობის ჭკრეტით და მაშინ იგი სულიერად
ამ-ლღებდა.

ვისი მოვალეობაა ეს? რა გზით უნდა განდ-
ხორციელოთ ეს?

ამაზე შემდეგ.

სახალხო თეატრი

(სახალხო თეატრის 30 წლის მოღვაწეობის იუბილეს გამო*)

ბევრი რამ საყურადღებო და მართალი ითქმის სახალხო თეატრის შესახებ და უნდა ითქვას კიდევ საჭიროებელი სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკაში. ბევრმა იცის, რაც უნდა ითქვას, მაგრამ განზრახ იფიქრებს, რადგან ეს „თქმა“ მისთვის ხელსაყრელი არაა; ბევრმა კომუნისტმა, სამწუხაროდ არ იცის რა უნდა ითქვას, რადგან ეს ისტორიის ცოდნას არც ეტარფის და არც ცდილობს ისტორიით იხილმძღვანელოს. მინდოდა ეს ისტორია მომეგონებია დღეს ჩვენი „პასუხისმგებლებისათვის“, რომლებიც ისე რიხიანად ხელს აწევენ აღნიშნულ იუბილეს ციხე გამოშვებულ მოწოდებაზე („კომუნისტი“ № 278), მაგრამ ნომარაგანდა ტრადიციული ვითუი პრინციპი: „არც მიცვლილებ და არც საიუბილეოთ გამზადებულზე ცუდი რამ არ ითქმის“ და მეც იძულებული ვარ დღეს გაეფიქრებ.

ის, რაც უნდა მეოქვება, შემდეგისათვის იცის, ახლა კი შევებოთ სახალხო თეატრის მნიშვნელობას ჩვენს ამ „სახალხო თეატრის“ იუბილეს გამო არის თუ არა საჭირო ჩვენში სახალხო თეატრი ამ სიტყვის ნამდვილი მნიშვნელობით.

აღნიშნულ მოწოდებაში სწერია „...და მით უფრო მნიშვნელოვანია... რამდენადაც იგი (სახალხო თეატრი. რ. კ.) ისტორიულ სახეს ატარებს .....კლასიურ კულტურის აღზენების სფეროში“.

დიდმნიშვნელოვანი სიტყვებია, მარა ერთი მეორეს არ უდგება. სიტყვა სახალხო და სიტყვა კლასიურ ავტორის გაგებით თითქო ერთ დ იმავეს ცნებას გამოხატავს, მაშინ, როდესაც ახლანდელ დროში წერა-კითხვის უკოდინარმა „კომსოზომმა“ კი იცის, რომ ხალხი სხვა და კლასი კიდევ სულ სხვა.

დღევანდელ მსოფლიო რევოლუციის ხანაში კულტურის მესვეურთ და შემოქმედათ მხოლოდ ერთადერთ საზოგადოებრივ კლასს შეუძლია გამოვიდეს, (და ეს იმ კლასს, რომელიც მიმდინარე რევოლუციის წინამძღო-ხელმძღვანელობს. ყველამ ვიცით, რომ ეს კლასი პროლეტარიატია და არა უსახო არა კლასი—ხალხი, ან ამ ხალხის წარმომადგენლები.

მაგრამ ისიც ფაქტია, რომ ეს „პრელი ხალხი“ არა თუ ჩვენში, არამედ კლასობრივად დაწინაურებულ ისეთ ქვეყანაში, როგორც ინგლისი, იქაც არსებობს.

ამიტომ კულტურის განვითარება-შემოქმედების კითხვა ერთია, ხოლო ამ კულტურის „პრელი ხალხისთვის“ გამოყენების საკითხი კი სხვა. ამნაირად ჩვენშიაც ისე, როგორც სხვაგან კულტურის

შექმნის, განვითარების და გავრცელების საკითხში ის კლასი მეთაურობს, ხელმძღვანელობს და შემოქმედებს იჩნს, რომელიც ცხოვრების სხვა მხარეებსაც უძღვება.

როგორც ვთქვით, ასეთი კლასი დღეს ჩვენში მხოლოდ პროლეტარიატია და ამ კლასის იდეოლოგიის გამოხატველი კომუნისტური პარტიაა.

და რადგან დღეს ჩვენი ხალხი კულტურას უნდა ეზიაროს, ცხადია, აქედან ის იმ კულტურას მიიღებს, რომელსაც ჰქმნის პროლეტარიატი.

როგორც ვთქვით, თეატრიც ამ კულტურის ერთი მეტად თვალსაჩინო და მნიშვნელოვანი დარგია; და როცა საკითხს ვაყენებთ: საჭიროა სახალხო თეატრი თუ არა, ე. ი. ჩვენს, თუნდაც „პრელი ხალხს“, რომელიც ქართველთა დიდ, მეტად დიდ უბრაველსობას შეადგენს, საჭიროება განსაკუთრებული ხასიათის თეატრი თუ არაო, უნდა გადაკრით ვუბნახებოთ, რომ აუცილებლად საჭიროება. მით უფრო, რომ ეს ხალხი ხელოვნების არც ერთ დარგს ისე ხალხით და აღზრთოვანებით არ ეგებება, როგორც თეატრს; ჩვენი ხალხი თეატრალური ხალხი შეიქნა და ეს მისი განსაკუთრებული ხასიათით და ტემპერამენტით აიხსნება. ჩვენ ხალხს უყვარს „სანახობა“, უყვარს ბრძოლა და ამ ბრძოლის გამოხატულება, ბრძოლაში გამარჯვება და მზიარულება და აი ყოველივე ამას პოულობს იგი თეატრში.

მას უყვარდა ჟღერესად წინად, როცა ჩვენ თეატრი არ გვქონდა, „ზმა“ და შაირი, ახლა მან ეს სიყვარული თეატრზე გადაიტანა. ამიტომ აუცილებლად გვიკრძება ჩვენ სახალხო თეატრი.

მაგრამ აქ მეორე საკითხი წამოაყენებელი: როგორი უნდა იყოს ეს სახალხო თეატრი? ჩვენ გვაქვს „აკადემიური სახელმწიფო“ თეატრი, რომელიც საბჭოთა რესპუბლიკაში მუშის და გლეხის, ე. ი. ხალხის თეატრის ხასიათს უნდა ატარებდეს და არა ბურჟუაზიულს, გვაქვს ჩვენ პროლეტარულ-ტის „არენა“, სადაც პროლეტარული თეატრი უნდა შეიქმნას; მაშ რაღა საჭიროა კიდევ სახალხო თეატრი?

აი რა საჭიროა:

პროლეტარიატის დიქტატურის, დღევანდელ გარდამავალ ხანაში ხელოვნებისაც ისე, როგორც მეცნიერების, სასული პროლეტარიატის ხსენება, ე. ი. მთელი კულტურა პროლეტარული კლასობრივ ხასიათს და ფორმას ღებულობს; მაგრამ ეს გაროლეტარული კულტურა რომ ხალხისთვის მიასწავლდეს ვახსენ, საჭიროა მისი „ამადაპირება“ ანუ „პოპულარიზაცია“, როგორც წინათ ბურჟუაზიის იდეოლოგები ამბობდნენ ხოლმე.

როგორც წინად ბურჟუაზიის საკრებოდა თავისი იდეოლოგიის ხალხში (არა თუ მარტო

* რედაქციის სასურველად მოაწვია ამ საკითხის შესახებ სხვებმაც გამოთქმენ თიფის აზრი.

ბალხში, არამედ მუშებშიც) გატარება და მისი ურყეაზიულოდ „გაკულტურება“, სწორედ ასე ახლა პროლეტარიატს სჭირდება თავისი იდეოლოგიის ხალხში გატარება და მისი პროლეტარულად გაკულტურება.

თუ ბურჟუაზია ამ მიზნით ხალხისთვის ჰქვნიდა: „სახალხო სკოლებს“, „სახალხო უნივერსიტეტს“, „სახალხო ლიტერატურას“ და „სახალხო თეატრს“, ახლა პროლეტარიატიც თავისი კლასობრივი კულტურის გავრცელების მიზნით ჰქვნიდა ასეთსავე სახალხო კულტურულ აპარატს სდა მისი საშუალებით იგი ხალხის მისაწვდომ-შერათვისებლად ხდის ახალს, თანამედროვე კულტურას.

თქვენ ხედავთ, რომ საბჭოთა რესპუბლიკაში ვიდრე ნამდვილი პროლეტარული უნივერსიტეტი შეიქმნებოდეს, არსდება ეგრეთწოდებული მუშაყვამები, გამოდის სახალხო პოლიტიკური და მხატვრული ლიტერატურა; ვიდრე პროლეტკულტის არენა“ ნამდვილ პროლეტარულ თეატრად გადიქცეოდეს, არსებობს, გარდა ნახევრათ სახალხო აკადემიურ თეატრისა, კიდევ სპეციფიური „სახალხო თეატრი“, რომლის ში წლის მოღვაწეობის იუბილეს დღეს იხილავ.

რატომ თვითონ „სახელმწიფო აკადემიური თეატრი“ არ კისრულობს იმ როლს, რომ თვითონ იგი გახდეს ნამდვილი სახალხო თეატრი? შეიძლება იკითხოს ვინმემ.

სწორედ იმატომ, რომ იგი „აკადემიურია“, ე. ი. ნახევრათ ბურჟუაზიულია და მასთან არც ფორმა-შინაარსით და არც ფასით „გამაღამებურებოლი“ არაა.

თანამედროვე კულტურის დონეზე მდგარი თეატრი და ისიც ნახევრათ ბურჟუაზიული (განსაკუთრებით „ნების“ პირობებში) მეტათ „უდი ხარჯებს“ მოითხოვს და ამ ხარჯების გასწორება საბჭოთა სახელმწიფოს „მდამბოი“. სახალხო ფასების შემოღებით არ შეუძლია: იგი დრომდის იძულებულია ეს ხარჯები „ნებური“ ელემენტების შემოსაფლიდან გასწოროს, და რა თქმა უნდა, ეს „ნებური“ ელემენტებიც თავის შესაფერ „საქონელს“, ე. ი. წარმოდგენებს მოითხოვებს.

აი რით აიხსნება „აკადემიური თეატრის“ ნახევრათ ბურჟუაზიულობა.

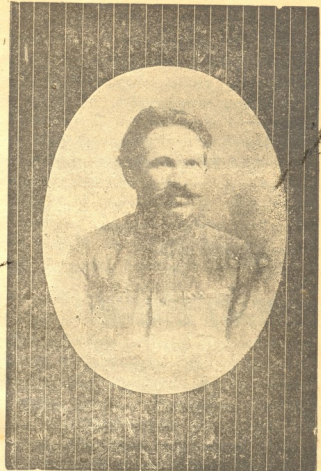
მაგამ ამას, ცხადია, დღევანდელ „სახალხო თეატრში“ სრულიად ადგილი არ უნდა ჰქონდეს; ვინაიდან სახალხო თეატრი—ეს ყველაფრით—ფორმით, შინაარსით, ფასით—მხოლოდ „გამდამბურებული“ პროლეტარული ანუ სოციალისტური თეატრია.

ამიტომ მისთვის იოი რამ არის აუცილებელი: ერთი—სახელმწიფოს „სუბსიდიი“, ხოლო მეორე—სახალხო პროლეტარული (სოციალისტური) რეპერტუარია.

ჩვენს „სახალხო თეატრს“, როგორც ვიცით, ერთიც აკლია და მეორეც, ამიტომ იგი, ცხადია თავის სიმაღლეზე ვერ დგას. საჭიროა მთლიან ენერჯის მოკრება, რომ ამ საიუბილეო დღიდან მაინც გაუჩნდეს მას ერთიც და მეორეც, მამ უესსურვით გამარჯვება ასეთს მომავალ პროლეტარულ სახალხო თეატრს ჩვენში.

1928 წ. 6 დეკ.

რაჟდენ კალაძე.

მუშა-მწერალი გიგო ხანაშვილი
სამწერლო მოღვაწეობის 25 წ. შესრულების გამო

მუშა-მგოსანი

ძველი წყობილების დროს, როდესაც მუშათა კლასის მთელი ყურადღება პოლიტიკური ბრძოლისა და საზოგადოებრივი კითხვების გარშემო ტრიალებდა, ჩვენს მუშებში პიარის ალმაცერად უყურებდენ,—ის თავადებისა და ბურჟუების შესაკუვარი და გასართობი ეკონათ. პროლეტარულ გაზხეთში ლექსი საჭირო არ არის, ასეთს აზრს გაივანებდით მუშათა წრეში.

რა თქმა უნდა, ასეთი შეხედულება სრულეებით შეცდარი არის და აიხსნება მხოლოდ პოლიტიკური ბრძოლის სიმწვავეით.

პოეზია მძლეობა იპოვებდა არის ყოველი კლასის ხელში და ეს კარგად ესმოდა ბურჟუაზიას. მუშათი კლასი მხოლოდ მაშინ იღდესსაწაულებს სრულ გამარჯვებს, როდესაც ის გამოჰკლავს ბურჟუაზიას ხელიდან ყოველგვარ იარაღს და ყოველ დარგში დაამარცხებს მას. ლუშათა კლასის ხელში პოეზია უნდა გაიშალოს, აუვავდეს და გაბრწყინდეს ისეთის ფერადებით, რომ ბურჟუაზიული პოეზია სრულეებით დაჩრდილოს.

ეს იქნება პროლეტარიატის უდიდესი გამარჯვება.

მაგამ ასეთი გამარჯვება ერთბაშად, ერთის დაკრთი ხელთ არავის არ უვარდება,—ის შედგება ხანგარდლივი შრომისა, მომზადებისა და ცდისა. ასეთი მომზადებას ხანაში შეცდომა, წაფორბილება

პატარაპატარა დამარცხება ატყლილებელია, მაგრამ უამისოდ განვითარება, ვაზრდა შეუძლებელია.

ამის გამო ყოველი მგოსანი, რომელიც მუშათა წრიდან გამოვა, განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია. თავის თავად კიდევ რომ არ წარმოადგენდეს ის დიდ ლირებულბას, ის მაინც მოითმანს რაიმე მასალას იმ დიდი შემოქმედებისათვის, რომელსაც პროლეტარული პოეზია ეწოდება.

გარეგან შამოტანილი არასოდეს არ არის იმდენად მტკიცე, როგორც შვინიდან, შეგუწოვიდან აღმოცენებული. პროლეტარული პოეზიაც მხოლოდ მაშინ გამოის ფრთებს, როდესაც თვითონ მუშათა კლასის გულიდან იწყებს ის ჩქეფას, როდესაც პროლეტარიატის რიგებიდან გამოვლენ მუშა-პოეტები.

გიგო ხეჩუაშვილს ამ მხრივ განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს: ის არის ნამდვილი მუშა-პოეტი, პოეტობამდე მუშა იყო და პოეზიაშიც მუშად დარჩა; პოეტი და მუშა იმის არსებაში ხელახლ ჩაკიდებული დაღიან; პოეტი და მუშა ხეჩუაშვილში განუყოფელი, განუყოფელი არიან; პოეტი მუშას ზრდის მასში, მუშა კიდევ—პოეტს.

ხეჩუაშვილი მეტად ნაყოფიერი მგოსანია და იმის შემოქმედებას უსათუოდ აზის დიდი ქეშმარიტი პოეტისა.

„ძველს პოეტებში მეც მყავს ჩემი გულის მურაზი“

ვინ არის ხეჩუაშვილის გულის მურაზი? შოთა რუსთაველი, ხეჩუაშვილი სცდილობს ჩასწვდეს რუსთაველს, შეისწავლოს მისი ენა და ბევრი თავისი საუკეთესო ნაწარმოებები თექვსმეტ მარცვლოვანი შაირითა აქვს დაწერილი.

მარტო თავის რწმუნით კი არა, თავისი პიროვნებითაც ის ინტერნაციონალისტია.

**„მე თუმცა სომეხს მიხმობენ,
მასხია მათი ნაბადი,
და გულშიც ტრფობის ნაღვერდალს
მათზევან გააქვს დაღაღი,
ქართველის ძმადა შობილსა
მაქვს სიყვარულის დაღაღი:
ჩიტო სადაც გაიზარდება,
იქ არის მისი ბაღაღი“.**

მისთვის არ არსებობს ერი, არის მხოლოდ მუშათა კლასი და მისი ოცნებაა ყველა ერის მუშათა კლასის გაერთიანება.

**„გაუმარჯოს მთელი ქვეყნის
შეერთებ პროლეტარებს“.**

ხეჩუაშვილის მუშა თავისებურია: ის არც პულბულს ეტრფის, არც ვარდს, არც სატრფოს სიღამზხეს; ის არის პუშა ბრძოლისა და მუშური სულისკვეთებისა.

პროლეტარული აზროვნება პოეტს წიგნებიდან კი არა აქვს შეტყნილი, არამედ თვითონ არის თავიდან ბოლომდე გამოკვერილი მუშური მსოფლმხედველობის გრდემლზე.

**„ქვეყანა გაჩენა დღევან,
ქარიშხალია, ზვირთია“.**

სიცოცხლე ქარიშხალს გარეშე მას უქმ ტყვარებას თად მიაჩნია.

ქარიშხალი ხელთ უჭყრია მუშათა კლასს, რომელმაც უნდა დაანგრეოს ძველი ცხოვრება და მოსპოს მუქთაზობობა, ერთისაგან მეორის ჩაგვრა.

ხეჩუაშვილი სრულის იმედით შეჰყურებს მომავალს; უიმედობა, ყოყმანი, სასოწარკვეთილება, უკან დახევა მან არ იცის და წითელის დროში ხელში აღუთრიავენებული შეჰყურებს ბრძოლის ცეცხლს, რომელშიაც იბადება და მტკიცდება სრულიად ახალი წყობილება.

ბრძოლაში გამარჯვებისათვის ერთი საუკეთესო იარაღია სწავლა.

**„სინათლის ბურჯი სწავლაა
მის ყავარჯენი წიგნია“.**

პოეტის რწმუნით სწავლა და წიგნი განსაკუთრებით საჭიროა მუშათა კლასისათვის.

ხეჩუაშვილი მარტო ბრძოლის მგოსანი არ არის,—ის არის მანქანების მგოსანიც.

მანქანების გრიალი პოეტისათვის ერთგვარი კონცერტია, რომელიც საუკეთესო მუსიკასავით ატკობს იმის სმენას. მანქანების ხმაურში უსათუოდ არის თავისებური მუსიკა, რომლის გადათარგმნა პოეზიის ენაზედ მეტად ძნელია.

ასახვა ამ მუსიკისა ხეჩუაშვილს საკმაოდ ეძლევა.

ხეჩუაშვილი შემეერთებელი ხიდა იორი ერის მუშათა კლასს შორის და მისი ჯანსაღი, იმედინი და მუდამ მომავლისაკენ მზირალი პოეზია სრული თავდებია იმისი, რომ მუშა ხალხს შესწევს ძალღონე მარტო ცხოვრების გარდასაქმნელად კი არა, სიღამზისა და მშენიერების ახალი კოშკების ასაგებადაც.

ვაშა გიგო ხეჩუაშვილს!
გამარჯვება იმის მისწრაფებას.
**„გაუმარჯოს მთელი ქვეყნის
შეერთებულ პროლეტარებს!“**

ივ. გამბართელი.

მერი მე რა?

(პროწვეტო გიშრის კრილოსნიდან)

დავამთარე! დავამთარე!
აჰა, ოსტატო, ჩემი პირმშო შემოქმედება!

შენ გეღიმება?
შენ არ მოგწონს იგი?

— ოო, ჩემო მუყაითო შეკირლო! ეტყობა შენ ჯერ არ გიგემია სეგდა სიყვარულისა...

კარგი!
—
უჰ, რამდენ ხანს მოეუნდი! რა ერთგულადა ემუშაობდი!
— აჰა, ოსტატო! ესეც ჩემი მეორე ხელი შემოქმედება!

შენ სახეში მე ვერა ვხედავ აღფრთოვანებას... ნუ თუ კადევ?...
— ოო, ჩემო შეგიძლო! ეტყობა შენ ჯერ არ გიკენვსია ტანჯვით სიყვარულისა...

კარგი!

დღე და ღამე სულ დამაფიწყდა. გვაასკვე უნარი ჩემი, ვიწურე ოკული. და დავამთავრე კადეც...
— აჰა, ოსტატო დიდებული ქანდაკება! ნუ თუ ამასაც არ მიიღებ?

— ოო, ჩემო საყვარელო შეგიძლო! ეტყობა შენთვის ჯერ უტხობა წამება სიყვარულისა...

კარგი!

დღე. ღამე. კვირა. თვე. უსვენებლვ. გვერდ-მიუხედავად. არც ცნობა მთვარისა. არცა—მზისა. სულ შრომა, შრომა და შრომა...
— აჰა, ოსტატო, ჩემი უქანსკენელი ქანდაკება!

მიწაზე მდგომს აღარ ძალმისს შეგქმნა ამაზედ უღამაზესი, ამაზედ ღვთაებრივი და მოგსწყდით კადეც.
სულ ამას ვანაცვალვ მთელი ძალ-ღონე, ოსტატო!

შენ ხელებსა შლი აღტაცებით! შენ ეხვევი ჩემს ქანდაკებას! შენ ჰკოცნი! სტირი!

მაგრამ მერე? მერე? ხომ შეგქმენი ღმერთთა საღარი ქანდაკება! და ეხლა რაღას მიპირებ? რაღას?

— იშვიათო შეგიძლო! არა! დიდებული, ტატო! ამაზედ უკეთესის განსახიერებას ვეღარ ელირსოს ადამიანის მარჯვენა!...

— მერე მე რა?...
— მერე მე რა?..

ღვ. მებრეველი.

სიმღერის წარმოშობა

უწინარეს ყოვლისა პირველ დღეებში შექმნილი ნზე და მთავარ იდგენენ ცის სიერცეში გაშე-შებულნი, უმოძრავნი და უცლიდნენ დეკურსებული ყურთა სწინენ პირველი კაცის გულის ამოძრავება-აძვრებას. მოისმინეს თუ არა ცის სიერცეში საღარაჯოზე მდგომთ მზემა და მთვარემ პირველი ადამიანის პირველი გულის ამოძრავება, მაშინვე დაარტყეს მათ ამ გულის მოვიზნებულო სხივი, იწყეს უსაზღვრო სფეროს კიდითი-კიდევში სრბოლა და შეაქებდნენ ტკბალა საგაღოზღუბათ შეპოქქედის მძლეთა-მძლეთობას.

ტრ. რამიშვილი.

სიყვარულის საზღვართან

პიესა სამ მოქმედებათ.

(გაგრძელება *)

ელა. შენ გამო, გუშინს აქეთ ეს მეორედ შეგძრწუნდი.

შერ. როგორ?

ელა. გუშინ შეზინდებისას ბარათაშვილის ქუჩით შინ ვბრუნდებოდი. უეტრვივ ერთი სახლის შესავალი კარებიდან თვალი შევასწარ ქალ-ვაჟის მხურვალე კოცნას. ჩემი მოახლოვებისას კისკისით შიგნით შევარდნენ და კარებიც მიიხურეს.

შერ. მერე?

ელა. ამ სურათის დანახვაზე თვალი დამიბნელდა და კინაღამ წაიქექვი.

შერ. მე თუ გგონენ.

ელა. თუ არ ტანისამოსი, მსგავსება იყო მეტად განსაკვიფრებელი.

შერ. ახ, მეგობარო! რომ იცოდე როგორ მამცირებ მაგ უსაფუძვლო ექვებით. სანიდის გეფიცები, რომ ბარათაშვილის ქუჩაზე არა თუ გუშინ, საზოგადოთ სულ არ გყოფილვარ.

ელა. მჯერა, მჯერა. ამაში მალე მე თვით დავრწმუნდი. მოდი შეგიჩვე. (გაუშფერს ხელს და ჩაეკონებიან ერთმანეთს. როცა გამოერკვევიან) ანა ეხლა ანგარიში ჩამბარე, ეს ხუთი დღე რას აკეთებდი?

შერ. ვინ გაიგებს ჩემს გზა-კვალს. მას შემდეგ, რაც ვაგვიცანი, შოლოდ იმაზე ვევიქობ, შენთან ვაერთარსებული, როგორის ძლიერებით აფერინდები პარანსის მწვერვალზე და მედიდლოდა გადმოხებდვ კოდელო ქვეყანას.

ელა. რომ იცოდ, სიზარულო, როგორა მზიბლავს შენი პათოსი! კიდევ სთქვი რამე, კიდევ!

შერ. მეტი რა ვითხრა, სულო ჩემო. ხომ ნათლად გესმის ამ გულის ძვრა: დადვაქიმი, როცა ჩენი ანდამიტი ამოძრავდა ზეშმაგებული მიილტვის ერთი მეორისაკენ. ჩვენ შორის უკვე გიბოა სულის მთრთოლვარე ძაფი ზეშმაგებული იგი იმ სანეტარო ზვრას, რომელოც ჩენი სხეულის სახსრებით ვაიკოვლებს უცხო მელოლით და შექმნის ბენდირების საოცარ სიმუნისას, რათა დაანთოს სიყვარულის კოცნი და თავს

* ი. იბ. "თეატრი და ცხვ." № 1.

კაციც გულდასმით უსმენდა ცის მნათობთა ამ ჰიმნს და მასთან ერთად უსმენდა მთელი დედამიწის ქმნილებაც, უსმენდა და ბოლოს ისიც შეერეოდა მათ გუნდს და მასთან ერთად ამოერდა მთელი ხილული და უხილავი ბინადრობა იმა სოფლისა; შეუბნენს ხმა ოთხვეხმა, მხეურებმა, ჰელომდენენ ფრინველნი, აქედრად ლითონიც, ახმაურდა და გაისმა ხმა ქალებში, ველს, მინდორს, მთა-ღერში, წყლის სივრცეში, მაგრამ ყველაზე უმაღლესი და უმწვენიერესი სიმღერა იყო—სიმღერა კაცისა.

რ ი უ ქ ქ ე რ ტ ი .

ობ, ტკბილო სიმღერავ, შენ დაგიდგებენ ყურს აქავედებული და აბობოქრებული ზღვის გაონაერებული ტალღები, შენ შეაყენებ ცაში მონავარედ ფრინველს, შენ იმოხებ გაოზანებულ მშეცს! ოქ, ტკბილო სიმღერავ, შენ აჯადოებ და ჰბილავ ადამიანის გულს.... ყურს არ გამოიპარება არც ერთი მოძრაობა ამ ქუჩისას, რომელიც ისევ ასაზრდოებს და ამაგრებს ადამიანის სულიერ ვითარებას, როგორათაც ორგანიზმს ტკბილი ღვინო; ყურც და სულიც ხარბათ შეისვამენ და შეითვისებენ კეთილზმოვანებას; კლდეები ეხმაურებიან და მეორე ელტვიან მეცხვიარის მორაკაკე გულსაკლავ ტკბილ სიმღერას სალაპურისას; უღამ-ნოში გავეშვებული აქლემის გულს უხარის, ოდეს ისმენს სიმღერას თავის მოღვმისას, იშლებიან ყვავილები, ეკლიან ბუჩქზე იშლება ვარდი, ოდეს ისმენს ბუბუბულის ნახ, გულსაკლავ სიმღერას... ეკალსა და კლდეზე მაგარი და გავეშვებულ აქლემზე უგრძნობი უნდა იყოს კაცის გული, რომელსაც ვერ ააძკერებს და აღაგზნებს სიმღერა. (ჰერდერა.)

სიმღერის წყურვილი—საერთო წყურვილია, რომელსაც ყველა იკლავს თავისებურად მღერის ანუ, ყოველ შემთხვევაში, უყვარს სიმღერა ყველას, ვისშიაც კი ლევიც ცოხილადნი გრძობა სიმწვენიერისადმი, ვისი გულიც არ არის დადებული და დახურული სულის მკარნობიარე განცდათათვის, ვინც სცხოვრობს ადამიანურის მთელი სიკოცხლით.

ღ რ ე კ ს ლ ე რ ი .

გულსაყურსაც არ ეგუება მუსიკა, იგი შეიძლება იყოს მარყუარაოც, მოლაღდიც; მისი გულისა და სულთა ზრახვანი ისევე წყვედითათვის არის მოკული, როგორათაც უყუმი ბნელი ღამისა და შურისძიება მისი ისევე საშინო და შავია, როგორც სახე არაბისა,—ამისთანა კაცს ნუ მივინდობ. (შექპირი.)

გამოჩენილმა პოეტმა და არა ნაკლებ ქვეამახვილობით ცნობილმა ჰენრიმ ერთხელ სთქვა: „ხალხი პირველ განჩინებას მღეროდა, ხოლო შემდეგ ისწავლა ლაპარაკიო“. ამ ორიგინალური და, ცოტა არ იყოს, გაბედულ სიტყვებისთვის პოეტი მისმა ბეტრეფებმა სხვა სახელით მოწათვის, სხვა დასკვნა გამოიყენეს; მაგრამ არა, ამ ორიგინალობასა და საეგებო აზრში ბევრა სიმართლე.

ამა თუ იმ სამუსიკო იარაღის გამოყენებიდან, რომელმაც შეწინდებ ადამიანი ჰარმონიული ხმათა შეწყობით დაატკბო, კაცმა თავის ხმით შეეპოოს ის, რაც ათრთოლებდა მის გულს; რითმული ტკბილი ხმა გაბნეულია სამყაროში; იგი გამოისმის ქარის გულში, ფოთოლთ შრიალში, ზღვის აქავედულ ტალღების გრავიანში, მთის ცივი წყაროს რაკეტში, ვავარებულ ალის ვუბლში, ოთხვეხი მშულოში, ფრინველთ სიმღერაში, მწერთა სისინში და სხვა...

დაიდგას მოელვარე გვირგვინი, უშვერვარულსად გამახვილებული ვნებათა ელვა.

ელა. ახ, ეს მათრობელა სიტყვები! ვგრძობთ თავი გავიწყდება.

შერ. ოხ, ელპიდა, შენი სხეული მუსიკაა! დეე, გამოქროლოს მას ჩემმა გულურმა ვნების ქარიშხალად და აქედროს იგი საოცნებო ჰანგებით. ეს იქნება მუდმივი წვა, ყინმორვეით გავეთრებული ჩენი ყოფნისა, ტკივილი სანეტარო, რომელსაც მივეყვაროთ თავდავიწყებამდე, ნირვანამდე, სიდაც არა არს-რა გარდა ჩენი მფეთქავი გულებისა. (ერთმანეთს ჩაეკვრებიან).

ელა. (გამოერკვევა) კმარა, ჩემო თმა-ქოჩორავ, არავინ დაგვიწინახოს?!

შერა. სიკოცხლევ, ნუ ჯიუტობ, ნუ ჩამომადნე, მოდი მეწვიე დღეს და...

ელა. კიდევ დაიწყე? (ოთის დიქნევეს) არ გამბარაზო!

შერა. (დტება და მხრების აწვეით) ვერა გამიგარა?

ელა. გადაჭრით გიცხადებ, რომ სანამ ამ ოჯახში ვიმყოფებო, ვერ გავხდები შენი ცოლი!

შერა. რისა გეშინიან?

ელა. მრუშობის... რამდენჯერ უნდა გითხრა!

შერა. ხა, ხა, ხა! ისევ ძველი ზღაპარი. ეს გაცვეთილი სიტყვა საშუღამით რნდა ამოიშალოს თანამედროვე ლექსიკონიდან.

ელა. ხმა, კრინტი! მაგის თქმა იმას შეუძლია, ვისთვისაც ზნეობრივი პრინციპები უტნობი ხილია. კავშირი ჩენი უნდა იყოს ლამაზი და წმინდა ვით ანკარა წყარო. შენგან არას დროს არ უნდა მოვიმინო სიტყვები საეჭვო და არა მგისნურო.

შერა. კარგი, კარგი! შენ მართალი ხარ.

ელა. მე გადაწყვეტე დღესვე გამოუტყდეო გიორგის და მეუე ლილად ჩავებთ ახალი ცხოვრების ფერხულში. სიკოცხლევ: უნდა იცოდე რომ მოუთმენლად მოვლის ეს ჩემი, შენთვის მფეთქავი, გული იმ ნეტარი წუთის მოახლოვებას.

შერა. ელპიდა, ელპიდა! აღსრულდება ნება შენი, თუმცა თავის შეკავება კი ემჯობინებოდა ჯერჯერობით.

ელა. რატომ?

შერა. ჯერ ექიპროსილოთ და მერე ვუთხრაო.

ელა. შერმანდი!

შერა. მინდა ვიცოდე რა გაიძულებს ასე მოიქცე?

ელა. შენდამი ტრფობა და უხომო წყურვილი შეერთებისა.

ბუნებრივია ვიგულისხმობ, რომ ადამიანის ყურმა მოისმინა რა ყველა ეს, თავიდაუნებელით შეჭკრიბა ყველა ეს ხმები, შეჭკრა ერთ კონათ. იქ, ორგანიზმის საიდუმლო უღრმეს ნერვებში და აი, როდესაც იმავე კაცს მოუნდა გამოსაურებოდა თავისი, ასე რომ ვსთქვათ „მე“-თი, რომელიმე მოვლენას, იგი გამოეხაურა გაგვიძლებული წართმეობით ხმით.—

ანაირად, კაცმა ბუნებას მოუსმინა პარმონიული ხმები განხეული სივრცეში, შეჭკრიბა ერთად და იგინი ჩვენ დაგვიახლოვა მოსამსენად; ამ ტკბილი ხმებისაგან მან შეჭკნა ერთი პოეტური ენა, რომელსაც შთაბერა საკუთარი გულისა და ფანტაზიის სიკოცხლად და აამეტყველა. განდა ამნაირად ერთი იდეალური საერთაშორისო ენა და ეს ენა არის ხმების შეწყობა სიმღერის სახით.

ღრმით შეტოკებულა, ნერვებით აღტაცებული ადამიანი ვერ მოითმენდა და ვერ დამუნჯდებოდა. მისთვის საჭირო შეიქმნენ ამ ხმებთან სიტყვებიც, რომ ამით გამოჰხანაურებოდა ბუნებას, ამით მიეცა ქარისთვის მაინც გულს პოეზიული გრძნობებიც.

და აი, ამ ხმებით გამოხატულ გრძნობებში გამოისმის მთელი დიდი საიდუმლოებით აღვსილი ისტორია ადამიანის ტანჯული გულისა.

ვიცი იკითხავთ,—რა არის შინაარსი ამ ტანჯული გულის ისტორიის? რა არის ის წამება, რომელიც ასე მომთავადობელი ენით ამეტყველებს მას?

ისტორია ამ ტანჯულის გულისა და ამ გულის ვაცხდისა არის სიყვარული, რომელიც უხილავის ქვეყნიდან უხილავ ძალას მოუზიდავდა და უხილავად შთაუწერავს ჩვენს გულში, რომელიც აღაყესებს მთელს ბუნებას, რომლითაც ღონიერია და ცოცხალ და ადამიანი.

შერ. თუ კი ესეა, რა დაშავდებოდა იმით, რომ შეერთება წინ წარუძმდვართ. სხვა დანარჩენ ცერემონიალს.

ელმ. მე ვსთქვი და გავათავე.

შერ. ელპად, მე წაყალ და ისე კი როგორც გენებოს.

ელმ. წაიღი, არ ავიხირდები. ეს საკიხი მე უნდა გადავჭრა.

ხალ. (შემოდის ქართულ ტრანსამოში) აი, მეც მოვედი. (შერმანდს) აა, მოსულა, მოსულა დაქარგული კაცი. გწყალობდეთ მამადავითი!

შერ. ქალბატონ სალომეს! (ხელს ჩამოართმევს ზარი დარიტკება)

ხალ. აბა, ალბათ გიორგია.

შერ. (მარჯვნიდან მარცხნივ გაირბენს დერეფანში)

ხალ. აბა, ეხლა ცოტა ხნით გავეცლებით! (ელპი-დან) შეილო, გამოწყვი, რამე უნდა გითხრა. (შედის მარცხნივ ოთახში).

ელმ. (შერმანდის ნახი ღმილით) არ მოიწყინო.. (ისიც დედასთან შედის)

გიორ. (შემოდის შუა-კარებიდან და შერმანდს) ააა!! ძლივს ჩავიდვთ ხელში დაქარგული კაცი!

შერ. გიორგის ჩემი სალამი! (ხელს ჩამოართმევს მოწყობით).

პირველი სიმღერა გამოწვეული იყო სწორად აი ამ გრძნობის ძალით, რომელსაც ჰქვია: სიყვარული. სიმღერა გულში იბადება, იგი გულიდან მიმდინარეობს და გულთანვე ილტვის.

არ იყო და არც იქნება იმისთანა გული, რომელსაც არ სწყურებია და არც სწყუროდეს სიყვარული.

არ იყო და არც იქნება იმისთანა გული, რომელსაც არ სწყუროდეს სიმღერა; სიყვარული ბუნებრივია და გულწრფელი. ამიტომ სიმღერაც ბუნებრივი და გულწრფელია.

იგინი — სიყვარულიც და სიმღერაც, — თანაბარი ქანაობაა ჩვენს გარემო პერიას.

იკითხავთ, ვინ არის ეს უხილავი არტისტი, რომელსაც ხელთ უჭირავს ჩუხი ვარემო ჰაერის საქე და ხან აღგვიურენს, ხან ძირს დაგვიშვებს, ხან გვატორებს, ხან გვეციხებს, გველონებს, ხან ცრემლს გვალრევენებს, ხან გვახნევენებს, ხან გვაძაბუნებს?—

ეს უხილავი არტისტი არის ნერვების აბგერება სილამაზისთვის, ამ აბგერების შემოქმედების შინაარსი კი სიხარული და ტანჯვაა.

უხაროდა კაცს, როცა იგი უერთდებოდა თავის სილამაზეს, ვისთანაც უნდა ენახა მოსვენება, უხაროდა და მღეროდა. მღეროდა ისევე, როგორც თავი ვახაფთულებს ჩიტები უმღერიან ხოლმე შირი-დან ბუდეში ბლარტებს. კაცი მღეროდა იმიტომ, რომ სიყვარული მღერის.

ამნაირად სიმღერა — სიყვარული, სიყვარული — სიმღერაა.

აი, საიდან იწყება სათავი იმ ხელოვნებისა, რომელსაც ჰქვია მუსიკა და რომლის შინაარსიც არის სიმღერა სიყვარულისთვის. **ია კარგარეთელი.**

გიორ. ვითომ რაო, ასე რა მოგვანატრე თავი?

შერ. იყო მიზეზი!

გიორ. რა მიზეზი?

შერ. საშური საქმეები მქონდა და მასთან ეს ორი დღეა შევეძლოთ გახლდით.

გიორ. ჰოო, ეს სულ სხვა საქმეა, თორემ უთუოდ ჩუხებს აგიტყბო.

შერ. ახ, რა სასტიკი ხართ!

გიორ. ნუ დაივიწყებ მოწყალეო ხელმწიფევე, რომ ხუთი დღეა არა გვესმოდა რა თქვენი, გესმით ხუთი დღე. ეს ხომ მთელი საუკუნეა!.. (მარცხნივ კარებიდან შემოსულ ელპიდან) ელპიდა! დღეს უთუოდ უნდა წაგაგვიყო. უწინარეს ყოვლისა შერმანდომ უნდა წაგვიკითხოს თავისი ჯერ კიდევ გამოუქვეყნებელი პოემა.

შერ. თქვენ ეს ვინ გითხრა?

გიორ. ერთმა ვინმემ.

შერ. ალბათ ნიკომ.

გიორ. ეს სულ ერთია. (ელპიდან) პოემის შემდეგ ქალბატონო თქვენმა მუსიკამ უნდა დაგვატკბოს, ბოლოს კი მე და შერმანდო შეგვისარულეობი მურშანის და აბესალომის დეტტა.

ელმ. მე ეხლავ. (შედის მარჯვნივ).

გიორ. (შერმანდს) ბედნიერი კაცი ხარ, ჩემო ძმაო, დღეს მთელი საზოგადოება შენს შემოქმედებაზე ლაპარაკობს.

1893-სახალხო თეატრის დამაარსებელი 1923

(სახალხო თეატრის ორგანიზების 30 წ. შესრულების და მისი იუბილეს გამო).

ი. ძნელაძე.

ლ. შველიძე.

ა. ნიკოოშვილი.

ვახ. თევდორაშვილი—თავმჯდომარე, იოსებ იმედაშვილი—პირველი რეჟისორი-ხელმძღვანელი, გიორგი ჯაბაური—მთავარი როლების აღმასრულებელი, მიხ. თუმშალიაშვილი—მულ-მივი მოკარნახე.

ა. გვარჯელი. რომლის პეისთაქ დანი წყო სახ. თეატრი.

- შერ.** მაგდონი არაფერი, აზვიადებენ.
- გიორ.** კარგია ერთე, ნუ ინაზებთ, ეხლა უნდა და-გაქორწილოთ და საქმეც ამით გათავდება. (შერმანდო პაპიროს მიაწოდებს. ორივენი მოუკიდებენ).
- სალ.** (გამოდის მარცხნივ კარებიდან) მოხვედი, შვილო.
- გიორ.** როგორც* ჰქვია. აბა, დედა, საპატრიო სტუ-მარი გვეწვია, მიღეჭ-მოღეჭი.
- სალ.** აი, მივდივარ სამხარეთლოში და თავის დრო-ზე ყველაფერი იქნება! (გადის შუა კარებში)
- ელა.** (შემოდის მარჯვნივ კარებიდან).
- გიორ.** (ელაიდან) აბა, ელაჰიდა, მუსიკით ვიწყებთ, შერმანდო, მოემზადეთ.
- ელა.** მოიცა, გიორგი, მაგის დრო არაა.
- გიორ.** (გაოცებული) რატომ?
- ელა.** დაგაფიქვდა? აკი უნდა მოგლაპარაკებოდი!
- გიორ.** უიქველად ეხლა?
- ელა.** დიახ, ეხლა და სწორედ ეხლა?
- გიორ.** აქ რალაც ამბავია. სთქვი, გისმენ.
- შერ.** ბატონებო ნახვამდის!
- გიორ.** როგორ, მიღიხარ?
- შერ.** (მტკიცედ) უთუოდ, ეს ძლიერ საჭიროა (ხელს ართმევს ორივეს და გადის)
- გიორ.** (ელაიდან) რაშია საქმე?

- ელა.** ის, რაც მინდა გითხრა, ფრიალ სერიოზული რამა და შეგვეხება ჩვენ სამივეს!
- გიორ.** ვინაა ის მესამე?
- ელა.** შერმანდო.
- გიორ.** შერმანდო?
- ელა.** დიახ.
- გიორ.** როგორცა სჩანს, შენ აღარა ხუმრობ.
- ელა.** არა, გიორგი, ამ წუთში ხუმრობა ჩემი მზრით დიდი დანაშაული იქნებოდა.
- გიორ.** სთქვი, სმენდ ვარ გადატყუელი, თუმცა ვერ გამოვიგა, შერმანდოს რა უნდა აკავშირებდეს ჩვენ სამლოცველოსთან. მკონი მისი კარები გარეშეთათვის დაკეტულია. (პაპიროსის ნამწვს ბუხარში შეაგდებს).
- ელა.** იმისათვის არა.
- გიორ.** (უცქრივ მოტრიალდება) რაო, რა სთქვი?
- ელა.** მე და შერმანდოს ერთმანეთი გვიყვარს.
- გიორ.** ეს მეც ვიცი, შერე?
- ელა.** (ოდნავ შერბება) რა იცი?
- გიორ.** ისა, რომ თქვენ მართლაც გვიყვართ ერთმანეთი, მხოლოდ და-ძმურად. ამის შესახებ არა ერთხელ გითქვამს ჩემთვის, რასაც მე მუდამ წოდების გულით ვესალმებოდი. (ნერვიულობა ეჩჩნება).
- ელა.** მაშ, ჩვენ შორის სხვაგვარი დამოკიდებულება ვერ წარმოგიდგენია?

სახალსუ თეატრის დრამატურგნი

(პირველი მანა)

გ. ერისთავი.

ვ. გვინია.

გ. სუნდუკიანი.

ან. გუცელაძე.

გიორ. წარმოდგენელის წარმოდგენა ჩემს ძალიონეს აღებატება. იცი, თუ სხვა რამე სათქმელი არა გაქვს რა, მოდი მაგ თემაზე ლმობარეს თავი დავანებოთ. მე ის ძალზე მაღიზიანებს.

ელა. რას იტყვი, რომ...

გიორ. (გააწყვეტინებს, ცოტა ნერვიულად) ახ, ღმერთო, რას ჩამაცვიდა. იმას ვიტყვი, რომ ნეგობარი გადამიღვა და ცოლი გამიროსკიკა მეთქი.

ელა. მიუხედავად ამ წინასწარი შეფრაცხოვისა და სხვა მოსალოდნელ დამტრეებისა, ვალად ვრაცხ თავს გამოგიტყდე, რომ გეოსანი შერმანლო ჩემი სატრფოა.

გიორ. (აღშოთხებული) წყევლა და კრულვა! (ორსამ ნაბიჯს წინ გაიზრუნს მისკენ).

ელა. (ოღნავ შეჭკიულებს და უკან დაიხევის). გიორგი, რას სჩადის?

გიორ. (უეცრივ შედგება) ნუ გეშინია, არას გერჩი, (დიდი ტრაგედია იხატება) ეს უცაბედი წამოყვირება, გამოიწვია უზომო ტკივილმა, ვინაიდან ზარდამცემი აღსარებით კინაღამ დამიწვიტე სულის ძაფები. სულსწრაფი ხარ, ელბიდა, სულსწრაფი, განა უმჯობესი არ იყო ეს იშვიათი ჯილოდ ჩემი დღეობისათვის შეგენახა?! ყოველ შემთხვევაში მინდა ვიცოდდე, რა დავიზავე, რისთვის დამითალზე ლა-

ჩემი რკალი

ღამეა ჩემი, და მიღლა ნისლია, და შენზე ფიქრით ბევრჯერ ავენთებო. რა ვქნა გაფურენა მე არ შემიძლია, რომ ვნახო ქვეყნის ყველა პლანეტები.

ჩემს ამგვარ გრძნობას ტირილს უძახიან, წმინდაო ღმერთო! მე დიდხანს გელოდი! სული—სხეულის ჩემი ტუსალია, სული—უცნობი, სული—ანგელოზი.

მოღის დღე ახალი და ნელა ბერდება. აქ დღემილია, აღბად იქ ტირიან. გრძნობის კოცონი ისევე ძლიერდება, და გრძელი ღამე ჩემი სიკვდილია.

მსურს წამოვიდეს დილა მტრედის ფერი, და მივეყვებოდი ქარში გასვენებას. შუა ღამეა, რაღაც ვერ ვისვენებ, და ეხლა მინდა იყოს გათენება.

ტერენტი გრანელი.

კობე მარჯანიშვილი

შარშან, თითქმის აი ამ დროს, სასწაულებრივი გარდატეხა მოხდა ქართული თეატრის ცხოვრებაში. მიზნუდელი, სასოხიბილი, ვაცრეცილი იგი მძლავრად შეინძრა და გარემო აალაპარაკა.

მაზი ყოფნა, რისთვის ვამწირე, სწორედ მაშინ, როცა უკვე შემიქმენი პირადი კეთილდღეობის საიმედო ფუძე—ოჯახი და მიკავსებე იგი ბედნიერების შარავანდედით. მითხარ, დიაცო, მითხარ დიაცო, მაგ ყოფამდე რამ მიგიყვანა?!.. ან ვით მოიხმე ჩემდა რისხვად ბელი—შეზბელი?! (დაეშვება სავარძელზე, მიაყრდნობს თავს მაგიდას და წასქდება ნელი ქვითანი, რომელიც მაღე მიწწარდება).

ელა. (მწუხარებით) ახ, უხეიანყო, რა დღე გამოთენე. (უეცრივ წელში გასწორდება) გამოგვი... რაკი დავიწვი ყველაფერს გულახდილად გეტყვი: კარგი ქმარი იყავი შენ ჩემთვის, შეძლებსიდაგვარად მეც ვიხდილი სამაგიეროს. ცხოვრება ჩენი მიზნიარობდა უღისონანსოლ, მშვიდალ და წყნარად, მაგრამ გამოჩნდა ჩემი ცხოვრების ასპარეზზე სხივმკინარე ერისი და წარბიეტა არსება ჩემი. დიდი და საკმაოდ ხანგრძლივი სულიერი ბრძოლის შემდეგ ჩავიხედე გულის სიღრმეში, და ნამდვილი სიყვარული მხოლოდ მაშინ განვიცადე. ეს არის და ეს. ვამასამართლე, ველი განაჩენს.

გიორ. (წამოდგება) რა უფლება მაქვს. ეხლა დაგვრჩენია, დედა-შენს მოვასხენოთ ამის შესახებ და მერე-კი გზა მშვიდობისა. (დერეფანში გა-

✓ თქვენი ვახსოვთ ალბათ „ცხვრის წყაროს“ პირველი წყაროდგენა. ვახსოვთ ალბათ ამ გუმწინდელ ლაბანოში უხვად მოსული ხალხი, ჯერ კიდევ არ დაგვიწყებიათ ალმაფრენა, მსახიობნი რომ მოიცვა და გუმწინდელი არჩილნი დღეს ბრავდამეტყველა. ძნელია ამ გამოცოცხლების ზემომის დაგიწყება. ეს შარშან მოხდა, თითქმის აი ამ დროს.

ქართულ თეატრს ჯადოქარი, სცენის მესაიღუმელი, მიმზიდველი ანდამატო მოველინა, მაკაცხლებელი წყარო—ქართველი მსახიობის აქამდე მიღწეულს. დაფარულს და ღრმად ჩამარბულს გენიას. უცხად დაენთო მხურვალე ცეცხლი ქართული მელპომენის მიმქრალ კერაზე, ათასმა ლამფიონმა მოვლვარე თვლებზე შექი მოპოვინა იმედიტ განმტკიცებულთ.

იღუმელი ძაფები, გრძობებს რომ ჰვლობენ, აზრსა ჰქვნიან და მოძრაობას აცხველებენ, იღუმელი ძაფები, ამ ცხოვრებას რომ ამრავლფეროვანებენ, და სასიხარულოდა ჰქვნიან, ხელთ უყვრია ამ ჯადოქარს, რომლის სახე სცენაზე ყოველთვის ხალისიანი და მზიანი არის.

ქმუნვა არ არის მისი სამფლობელო, მას არ უყვარს მოღწეხებული, უნაითო კუნთები და ღრმა სევლით დამქვნიარი სახე თავის სამფლობელოში. ლალი, როგორც ჩვენი ბუნება, თვალწარმატაო, მჩქეფარე სიცოცხლით საესე, მკვირცხლი ხმაურით ადღერებული, მოკისკასე, ლამაზი ფერადებით შეზავებულთ—ასეთი არის ამ ჯადოქარის სამფლობე-

ლო. ის, რაც გაუბრძის ამ თვისებებს და მის არ იგულებთ,—ეს ხომ თეატრის გარე არის. ყოველდღეური ცხოვრებაშია და მის მუდმივ ქაანშია მომწყვედული. აღამიანისათვის ესეცა ქმარა: თეატრში მან შეგება და სიხარული უნდა ჰპოვოს, ყოველი ფიქრის უტყუარელო.

ყოველთვის დაქმებული, ათასჯრად მოძრაიკუნთები, გონება გამახვილებული, თავდავიწყებით აღტყინებული, ფერადთა და მძლავრ სიტყვათა ნაკადით უნდა იყოს ნასხურები თეატრის დიდი, მრავალფეროვანი და მრავალთვალისანი დარბაზი.

ქარჩაკეტილი არ არის სამფლობელო ამ ჯადოქარის, მას სძულს ეს ქარჩაკეტილობა, რომელიც ჰპორკავს, ჰპიჯნავს, ატუცმატებს ყოველსაკემის. კაცობრიობისაგენისათვის, მსოფლიოს შემოქმედებისათვის გადაუშლია მას თავისი გული და შინაური საქმეც, ამ გენით და შემოქმედებით გამთბარი, უფრო მკვეთრი, თვალსაჩინო და უფბარი. „ცხვრის წყარო“, „მზის დაბნელება“, „ლოურჯილობა“, „გაყრა“, „ლოენერილი“, „მშვენიერი ელენე“, „ინტერესთა თამაში“, „გმირი“—ყოველივე ეს ნაკვეთია აღამიანის სცენისა, ერთნაირად ძვირფასი, სათუთი და მდიდარი, რაკი იგი კაცობრიობას ემსახურება და აღამიანთ აქეთაღშობილებს, მის საუნჯეთ ამრავლებს.

თეატრის მესაიღუმელემ იცის თვისებანი გენის ამ ნაკვესების, ჰპოვა მან უჩინარი ძაფი, საუკუნოებით გაბმული ხალხთა შემოქმედებაში და დაუდგომელი ხელით გააბა ქსელი ეროვნულ საუნჯეთა და საკაცობრიო შემოქმედებათა შორს.

ვა და ეძახის) მერკო, დედას სთხოვე მცირე ხნით. (შემობრუნდება და ხელების კანკალით პაპიროსს მოუქიდებს).

ხალ. (შემოდის იქ დროს, როცა გიორგიმ პაპიროსი ჩაითო პირში). აი, მოვედი, რა გინდა?.. სტუშარი რა იქნა ქა?

გიორ. წავიდა. ცაბრძანდი, საქმე გვაქს.

ხალ. (ჯდება) აბა, ვნახოთ რას მტყუვი, მხოლოდ უღდი არა მითხრა რა, თორემ ისედაც სუსტი გული მაქვს.

გიორ. მაგის პირობას კი ვერ მოკცენ.

ხალ. უო, დამიდგეს თვალბები! რა სხვანაირად ლაბარკომ? ნეტავი ისეთი რა უნდა იყოს?

გიორ. (ფეხდგომელა) დედა, ის რა მე მინდა გიხზრა, სახუმარო საქმე არ არის. წინდაწინვე ვარ დარწმუნებული იმაში, რომ შენ, როგორც ძველი აღამიანი, როცა საქმის ვითარებას ვაიგებ, ძლიერ ვაჯავრდები, მაგრამ გთხოვ ძალდონე მოიკრიბო და შენგებური სიფრთხილით მიუღდე ამ საქმეს.

ხალ. კარგი, ნუ გამიწყალებ გული, სთქვი ბარემ და მოჩი!

გიორ. დავიღუპეთ. დედა, ჩვენ ვიყრებით...

ხალ. (წამოდგება) ვამიქვრს დღე! რას ამბობ, ხომ არ გავიყვდი, როგორ თუ იყრებით?

გიორ. შენს ქალს სხვა უყვარს.

ხალ. (მკაცრად) სანამ უქენსია.

გიორ. დედა, დედა!.. სად არის შენი თავდაქერა?!

ხალ. (გიორგის) თავი დამანებე. (ეღობიდას) დავიჯერო, ისე გავჯავდა შენი გული, რომ გინდა მიატოვო შენი სანაქებო ქმარ-შვილი?

ელა. (მტკიცედ) დიახ, დედა, უნდა მივატოვო! ეს მე მტკიცედ მაქვს გადაწყვეტილი.

ხალ. თუ კი ასე ჩამისამარებდი სიბერეს, განა უშკარების არ იყო სულ არ გამჩნდი და ის ძუძუები, რომლითაც საზრდოს ვაწვდიდი. მკერდზე მიმხმოზოდა ან დროზე მენახა შენი თავი პაწია კუბოში! (გიორგის) ვინ უყვარს?

გიორ. მეგობარი შერმანდო. (შედის მარჯვნივ).

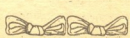
ხალ. (შულში ხელებს შემოიკრავს) ვიცი, ჩემს სიბერეს; გედა, ჩემს მოსწრებას! (მოდის შუა კარებისაკენ).

ელა. მოიცა, დედა მეც მომხმინე.

ხალ. (კარებთან შედგება და ცივად) არა მსურს! (მიუთითებს მარჯვნივ კარებისაკენ) რა ქალმაც ის არ დაინდო, იმისას მე არას ვიწამებ.

ფარდა

(გავრძელება შემდეგ ნომერში)

აი, დიდი, თვალუწვევინელი გზატყვილი, რომლითაც ხალხის გენიას ძალუმს სვლა და გაღმავება.

აი დაღურეტილი ნაკადი, რომელსაც ძალუმს ფრთა შეასხას ჩვენ მსახიობთა სახიობას, უსაზღვრო ზინდის,—ნაკადი, რომელიც ხავს არ მიაკარებს მსახიობთა გრძობა-გონებას.

ჯადოსნური კვერთხით გაიპო გული მსახიობისა და გამოკოცხლებულმა ნაკადმა გააპოხიერა გრძობა, მოძრობა, თვალის იერი, ხმის ბგერა ჩვენი მსახიობისა. ის, რასაც მიძიე სუღარა ჰქონდა ვადაკრული, ჩვენ თვალწინ გადაიფურჩქნა, ათასფერად აციმციმდა აღმასის წყალსავით. მოღუნებულმა ნებისყოფის მოკლებულმა ძალამ ჰპოვა გამოსავალი. დაღუმებული ამტყველებდა.

განა საჭირო კი არის მაგალითებით დასურათება იმისა, რაც ერთიან, მდიდარ და თვალუწვევინელს წალოტს წარმოადგენს ჩვენს თეატრში? განა ყოველი ახალი თქმა დაფნის გვირგვინი არ არის, შემოქმედებაში მოპოვებული ჩვენი მსახიობის მიერ? განა ყოველი ახალი სახე, მიზობერა, მოძრობა, სცენით რომ მოსჩანს, ჩვენი მსახიობის

ხელახლად აღმოჩენილი ნიქისა და უწარიაზრობის დაუსრულებელი სურათი არ არის? ნუ გვიქნა მაგალითები—ამით სურათი მხოლოდ დაქუცმაცდება.

შარშან, თითქმის აი ამ დროს, სასწაულებრივ გარდაიტება ჩვენი თეატრის ცხოვრება. მიზობიდველი, პაროქიზილი, ვაცრეცილი, ცივი ზამთრის ბურუსში გახვეული იგი მძლავრად შეინძრა და გარემო აალაპარაკა და თავის ზეიმად აქცია.

სცენის მესიადღუმემ, ჯადოქარმა თავისი მოვლევარე, სიცოცხლით სავსე თვალი დააპრა მიძნებულს ქართულ მელომენას და, ვით რაინდმა, გზა გადაუშალა მიზანი, ხალისიანი ცხოვრებისა. დაღუმებულს მან აღმოხადა პირველი სიტყვა შემოქმედებისა, რომლის უკანასკნელი სახე—ქართული გენიის გაცისკროვნებული სახე—შორიდან უკვე თვალს გვიკრის.

დღეს, ჩვენი ხელახლად ამტყველების ეამს, ჩვენს პირველს სასიყვარულო სიტყვას მოწიწებით ვუძღვნით ამ ჯადოქარს, თეატრის მესიადუმელს და რაინდს, რომლის სახელს დღეს დიდი სათუთობით ამბობს ჩვენი ხელოვნება.

პარ—ღონი.

სუნთქვა იმედებით

სოფელი

ქალაქი

ზაფხული. შუადღე. სიციხე. პაპანაქება და ბული, რომელიც ფარავს არე-მარეს.

თამამად შევიქურ სოფელში.

ყველამერი იწვის: რუები დამშრალან მეტის სიციხისგან. ხეებს შეშხმობიათ ფოთოლი ზედვე. საქონელი დარბის, როგორც ცოფიანი ძაღლი. მუშები ანებებენ სამუშაოს თავს და გარბიან სახლებში.

დამწვარ ყანების კვამლი მიახლოვდება და მღარჩობს:

— თითქოს ჩვენც უნდა დავიღუბნეთ მასთან ერთად.

— თითქოს უნდა დაიღუპოს სოფელიც. თუ არ მოვიდა ხვალ წვიმა, დავიხოცებთ სიმშოლისგან. ისედაც ყანები ამოკამენს თავვევბა.

ამბობენ თითქოს გოგირდმევაა უებარი წამალია ყანის მოსარჩენად.

— ღმერთო გვიშველე, შენს ანაბრად აქ მუშები ვიხოცებთ.

— რად გენდა ღმერთი? აგერ ხომ გესმით ხმაური ქალაქის. იქ ჩაქუხს უკაცუნებენ გრდემლზე. იქ ბორბლები ტრიალებენ გამალბებით. იქ გვიშხადებენ სანოვავეს და სიჯა მოვლენ.

— მაშ მოვა ქალაქი მანქანებით. მოიტანს წვიმას, სანოვავეს, და დააფრხოზს თავვევს, ყანაში რომ არიან.

— ალბად იქ მუშები ჟუციან ჩვენს შეხვედრას, და სიხარულით ერთმანეთს ჰკოცნიან.

— ჩვენც ვაკოცებთ მათ.

— გვიშველე ქალაქი!

— ქალაქი. დილა. ჯერ სიჩუმე. თანდათან აგუგუნება ქარხნების. მუშები დაუჩერებლევ მიეშურებიან სამუშაოთ.

და საყვირის საამური გუგუნე ფანჯრებთან. ალბად ქალაქის ხმაური შეიპარწუნება ჯოჯობეთს, ისე გაულის რახრახი ეტლებს.

ნუ გეშინიათ ხალხო! ჩვენ ხომ გვიქირავს ხელში ჩაქუჩი:

აი, აქ ვაღნობთ ლითონს.

— აქ ვქედავთ ყველა რკინეულებას.

— აქ ვამზადებთ ტრანსამოსს.

— აქედან ვგუგუნავთ მცხოვრებლებს სინათლეს.

ხომ ხედავთ, აქეთ გამოიჟურებიან ყველანი. ვიცით ამ მთის ვადაღმა სოფელი წივის: რამდენი ხანია აღარ გვსმენია იქიდან სიმღერა.

ალბად გაქირავებამ ჩააჩუმა ყველანი.

ალბად სიმშოლისგან დასცივან მინდორს და საქონელსავით სკამენ ბალახს.

— ჩვენ ვისწივთ მათ.

— რას აკეთებთ ამდენი მაგარი მკლავი?

— და ან ჩაქუჩი, გრდემლი და ქარხანა?

ბორბლების ტრიალი. დაზგების ვადაშლა, და ელექტროის მძლავრი მიდიანობა გაახარებს უდაბნოელებს.

მაშინ კი გამოიშლება ხალხი სადღესასწაულოდ.

ყველამ მივაშუროთ მანქანას, და ერთად სოფელთან ავივლიართ ქუჩებში.

იქნებ ეს საქმე იტყვიანთ მანქანებმა.

— გვიშველეთ მანქანებო!

მ.ნაწანები

თითქოს სარდაფში სიზვეფა მინაწანებთან: შავი ტუჩები, მუხლები, რომლებიც ჩქარჩქარა იცეტებიან, ერთბაში ელექტრის შუქი, ბოლის სვეტები, ბუხრები აშვებული, მაღლა ცას რომ სწვდებიან, და შუადღისას გახელებული გუგურნი.

ასეთი ბედი ერგო მანქანებს. სოფელი, აქეთ ჩვენთან! ერთად დავანთოთ მუშური ცეცხლი, თუნდ მისი ალი ცასაც ასწვდეს.

— ერთად: ჩვენ მანქანებით მოვხნათ მიწები. დღე, მანქანებმა ამოზიდონ ზღვებდაც წყალი. დღე, მანქანები ნუ შედრეკიანაც სცდენში, და ქაპანს შეუშუსბუქებენ საქონელს, ენები ძირს რომ ერთრევათ.

მანქანები ამოსწოვენ მიწიდან ნავოს. მანქანები ააშენებენ დიდ ქალაქებს და სოფელსაც გაეღიმება ბედი.

ყანები აღარ დაიხრუკებიან უწყლოდ. ყველგან გაჩნდება ჩანჩქერები. და შეიმოსება სოფელი ფარჩით. მაშინ კი ღმერთსაც გადაუხდით პანაშვიდს, და აღარ ვინატრულბოთ მის წვიმას.

მაშინ ჩვენ სარწყავებს მიწითვე მოვრწყავათ: — ხომ აჯგჯლოდება ყველგან და გამოფიტული უწყობი დღე-ღამეც გამაყვება. საყვედურს აღარ მივიღებთ მისგან, რადგან მივევლინეთ შავები შავებს.

კაიუა პელი

თეატრი და პასპარსიონიზმი

კაპიტალიზმის შეგრამ სახალხო მეტურე იბაში ძირიანათ შეარყია ძველი ეკონომიური წესწყობილება. თანდათანობითი განვითარების პროცესში კაპიტალიზმმა დაიუფლა ცხოვრების ყოველი დარგი და თავისი დალი დაასვა მათ.

რა თქმა უნდა, კაპიტალის ასეთ ბრწყინვალე მსვლელობას განზე ვერ გადავდებოდა ცხოვრების კულტურული მხარეც და ჩვენ ვხედავთ, რომ კაპიტალი აქაც იპყრობს თანდათან ციხე სიმაგრეებს.

ხელოვნების სხვადასხვა დარგების განვითარება მიმდინარეობს უკვე კაპიტალიზმის უტყუარ ნიშნებს. აქვე და ვაჭრულ-კომერციული ელემენტები ისეთივე ფაქტორებია ხელოვნებაში, როგორც ეკონომიურ სფეროში.

ეკრძოთ კაპიტალიზმის ყველაზე მეტი გავლენა განიცადა თეატრში და კაპიტალიზმის უაღრესი განვითარების ხანა თეატრის დაცემის პერიოდია.

იწყება თეატრის მიმე კრიზისი, რომელიც საერთო მოვლენათ იქცა ყველა ქვეყნებში.

თეატრმა დაკარგა თავისი წინანდელი მნიშვნელობა; ის ჩვეულებრივ კომერციულ, თანამედროვე მომენტისათვის დამახასიათებელ დაწესებულებათ იქცა.

თეატრის ცხოვრებაში იჭრება მწარმოებლის ხელი ანტრეპრენიორის სახით, რაც ვაჭრულ ელფერს აძლევს თეატრს.

წმინდა ხელოვნების მიზნები უკვე მეორე თუ მესამე რიგში გადადიან, უმთავრეს ადგილს იჭერს მოგება და ვაჭრული ანგარიში.

იწყება თეატრის დეკადანსი და მისი სწორი გზიდან აცდენა.

მაგრამ მეორეს მხრივ თეატრის კრიზისს წმინდა ფსიქოლოგიური საჩუქელი უდევს:

კაპიტალიზმის ჩქარმა განვითარებამ აჩქარებული ტემპით წაიყვანა კაცობრიობის ცხოვრება.

რკინის და ორბიტის ეპოქამ სათანადოთ გარდაქმნა ადამიანის ფსიხიკა და ორგანიზმიც კი. ცხოვრების აჩქარებულმა მიმდინარეობამ, მანქანების და ლინამოების კლიმატის, მუდმივმა მოუს-

ვენრობამ და ყოველდღიურ ცხოვრების თავბრუდამხვევმა სისწრაფემ და მრავალფეროვნებამ გამოიწვია ადამიანის ნერვების და კუნთების უაღრესი დაქიშვა.

ორგანიზმის ასეთმა მუდმივმა დაქიშვამ, ერთის მხრივ, და მეორეს მხრივ თანამედროვე ცხოვრების კალენდროსკოპისებურმა სისწრაფემ და მრავალფეროვნებამ მოიღალა ადამიანის ნერვები და წონასწორობა დაუკარგა მას.

აქედან: მუდმივი მისწრაფება ახალისაკენ, თვალის მოშორებლ სანახაობისაკენ, მრავალფეროვნებისაკენ, რასაც არ შეუძლია დალალოს ადამიანის ისეთაც დამძიმებული გინება, მაგრამ რაც წუთიერ შევება აგრძობრივებს მის დაქიშულ ნერვებს.

და იწყება განზე გავლობა ქემარატ თეატრისაკენ, რომელიც აღარაფერს ეუბნება უკვე თანამედროვე მაყურებლის სულსა და გულს: სოფოკლე, ევრიპიდე, შექსპირი და სხვა უმუშევრები თეატრის მეტათ მიმე და ძნელათ მოსაწოდებელი არიან თანამედროვეებისათვის.

და სრულად შემთხვევითი არ არის ის, რომ შექსპირის ნახვა ლონდონის თეატრებში უდიდეს სიძნელეს წარმოადგენს დღეს.

გენიალური მწერალი დე ადამიანთა სულის ზედმიწევნითი შესაფუძნელ დაწესებულებათა და მისი ნათელით მოსილი სახელი საუკუნეთათა მტვერში იფლება თანდათან.

ძველმა თეატრმა ვერ გაუძლო ახალი დროის იერიშებს, მისმა ბერხმელმა ვერ გადიტანა მოზღვავებულ ცხოვრების სიძიმე...

***

თანამედროვე თეატრის მიღწევათ უნდა ჩაითვალოს ამერიკის ცნობილი „მიუზიკ-ხოლო“-ი.

ნიუ-იორკი ყველაზე უფრო თეატრალური ქალაქია დღეს მთელს ქვეყანაზე. პრადარ არ არის იმდენი და იმავე დროს ისეთი მრავალფეროვანი თეატრები, როგორც ნიუ-იორკში.

მიუზიკ-ხოლო ლოლიკური დასკვნა თეატრალური ხელოვნების დაცემის, ის ფოკუსია, რომელშიც თავს იყრის ხელოვნების სხვადასხვა დარ-

გებო; მიუხედავად ხოლის გაცნობა საშუალებას გვაძლევს ჩვენ ნათელი წარმოდგენა ვიქონიოთ თანამედროვე მსაყურებლის გემოვნებასა და სინამატივზე რა არის მიუხედავად ხოლი?

ეს უხარბზარი თეატრია ნიუიორკში, რომელიც იტყვს 5 ათასს მსაყურებელს. მიუხედავად ხოლის პროგრამა შესდგება 15-20 ნომრისაგან. რამოდენიმე საათის განმავლობაში თქვენ აქ ნახავთ: ბალეტს, მოკლე დრამატულ პიესას, პიმღერალებს, კლოუნებს, იაპონულ აკრომატიკებს, ნასწაულ ძაღლებს და სხვა.

ამ თეატრის მთელი პროგრამა შესდგება დრამის, ცირკის, ოპერის და სხვათა ნომრების შერევისაგან. ამას გარდა პროგრამა აქ მეორდება დღეში ორჯერ და ასე მთელი სეზონის განმავლობაში.

ერთი და ოგივე მსახიობი ერთდამიგვე როლს თამაშობს დღეში ორჯერ მთელი წლის განმავლობაში და ამას გარდა კიდევ მთელი დასი დროგამოშვებით მიეგზავრება პროდინციებში სავასტროლოდ.

რა თქმა უნდა, საქმის ასეთი დაყენების დროს შეუძლებელია რაიმე მხატვრული შემოქმედებაზე ლაპარაკი, მსახიობი აქ ცოცხალი არსებიდან გარდაქმნილია მანქანად, რომელიც ვალდებულია ყოველ დანიშნულ დროზე წამოიხროლოს ესა თუ ის სიტყვები და ასჯერ და ათასჯერ გაიმეოროს ერთხელ გაეზვიერებული მოძრაობა.

შინაარსის მხრივ მიუხედავად ხოლის პროგრამა ართფერს არ წარმოადგენს, მაგრამ სამეორედ მსაყურებელს აქ საშუალება აქვს რამოდენიმე საათის განმავლობაში ათასნაირი თვალისმკრელი სანახაობა იხილოს სცენაზე.

და ისიც ქმყოფილია ამით და მეტად ნასიამოვნები ბრუნდება სახლში.

ამერიკის მიუხედავად ხოლებს საქვენო სახელი აქვთ მოხვედრილი.

ყველა ქვეყნების საუკეთესო არტისტები სიამოვნებით მისწრაფიან ამერიკაში, რადგან მათ იციან, რომ ნიუიორკის „ჰიპოდრომი“ ოცკიებით მიიღებს მათ და ამას გარდა მათი არტისტიული ტურზე უსარგებლო არ იქნება.

სხვაგვარი თეატრები ამერიკაში ვერ ხეირობენ; მიუხედავად ხოლებმა და კინომ გადაყლაქეს მთელი თეატრალური ხელოვნება ამერიკის და ის მათი უტყუარი ნიშნის ქვეშ მიმდინარეობს.

ჩვენმა ეპოქამ შექმნა თეატრის მექანიზაცია. ამის ერთი მხარეა მიუხედავად ხოლი.

ასეთივე მდგომარეობა დრამატულ თეატრშიც. ის მგელენა რომ თეატრი მომგებიან წარმოებად გარდაიქცა, ბორკავს მის შემოქმედებით უნარს. მწარმოებელ ანტრეპრენიორის მიზანია რაც შეიძლება მეტი მოკების მიღება: ამისათვის საჭიროა, რომ დიდგამზე დაბარჯული თანხა ერთი ათად იქნეს ანახლავრებული, ე. ი. პიესა ხშირად უნდა იდგმებოდეს და თეატრიც სასეუ უნდა იყვეს ყოველთვის ხალხით. ეს გარემოება აიძულებს ანტრე-

პრენიორს (თუ თეატრალურ ტრეტს ან სინდკატს) განზე გადასდოს წმინდა ხელოვნების პრინციპები და დადვას ისეთი პიესები, რომელნიც უფრო შეეფერებათ საზოგადოების გემოვნებას და სინამატივს, თუ გინდ მხატვრულის მხრივ ისინი მეტათ ნაკლები ღირსების იყვენ.

პიესების ასომით განმეორება ერთდამიგვე სცენაზე ერთდამიგვე შემსრულებელითა შემადგენლობით სასიციცხლო ნიშნწყალს ართმევს მსახიობებს და ჩარიონტეკებათ ხდის მათ.

მსახიობს უქვე თავისა ინდივიდუალური გეღარ შეეკვს როლში, ის მექანიკურად იმეორებს ყოველს სილინის ერთდამიგვეს და შემოქმედებით ციციხლი ღირს ღვივის მასში. ის ხდება ერთგულ, კეთილსინდისიერ მოსამსახურედ, რომელმაც უსიტყვით უნდა შეასრულოს თავისი უფროსის ბრძანება.

დრამატულმა თეატრმა დაკარგა სული, გრძნობა, სიციცხლე, მას ჩამოაშორეს ის თვისებები, რაც აუცილებელია თეატრისათვის.

ამით აიხსნება ის თვებრუნდამევეი სისწრაფე, რომლითაც მიექანება წინ კინემატოგრაფი.

კინო დამთავრებული სახეა გამექანიკებურ დრამატულ თეატრის.

თეატრალური ხელოვნების დეკადანსა მარტო დრამატულ თეატრისათვის არ არის ნიშნდობლივი:

სწათივე მდგომარეობაშია ოპერაც, რომელსაც დიდის წყარმატიებით სცვლის ოპერეტი.

თეატრის ასეთმა მდგომარეობამ შექმნა ის კრიზისი, რომელზედაც აძლენს ლაპარაკობენ უკანასკნელ ხანებში ლიტერატურაში. რასაკვირვლია, თეატრის წულუგეში მდგომარეობა არავისათვის არ არის სასურველი, და გამოჩნდენ ადამიანები, რომელთაც მიზნით დაისახეს თეატრის გადარჩენა და ლუპვისგან, მისთვის სასიციცხლო ნაკადების შემატება.

აქვე უნდა აღენიშნოთ, რომ თეატრის დღევანდელმა მდგომარეობამ ზოგიერთები სასოწარკვეთილებაში ჩააგდო; მათ დაკარგეს ყოველგვარი იმედი თეატრის გადარჩენის და ბოლოს მის სრულ უარყოფამდის მივიდენ. მაგრამ ასეთი აზრი თითოთოროლა პიროვნებებს შერჩათ; მართლდაც რა იქნებოდა ჩვენი კულტურა, რომ ასეთი აზრი საყველთაოდ გაავრცელებული იყოს...

მაქს რიხნბარტე, გი. რიდონ კრეგი, ანტუნინი, გრენვილ ბარკერი, მიერჩხოლდი, სტანისლაფსკი და სხვები, — აი სახელები, რომელთაც მთელი თავისი უშირეტი ენერგია და სიყვარული შეაღიეს თეატრის განახლებების საქმეს.

ცდები თეატრის განახლებისათვის დაიწყო ორის მხრიდან: ერთი მიმართულია სცენილიოდთა თეატრისათვის მიეცა ახალი შინაარსი, თეატრის დაეახლოვებია ცხოვრებისათვის, თანამედროვე ლიტერატურისათვის. ამიტომ მთავარი საკითხი ამ მიმართულებისათვის იყო საკითხი რეპერტუარის შე-

სახებ. და ჩვენ ვხედავთ, რომ თეატრის ცხოვრებაში იჭრება ახალი სიო, თეატრი უახლოვდება ახალ თანამედროვე ლიტერატურულ მიმართულებათ, რომელთა წარმომადგენლების ნაწარმოებები ფართო გასაქანს პოპულარულ სცენაზე. ამას გარდა ახალმა თეატრმა, საზოგადოებაში მხატვრული გემოვნებისა და ესთეტიური გემოვნების ვალდებულების მიზნით, პირი იბრუნა ძველ კლასიკებისაკენ.

და ჩვენ ვხედავთ, რომ რამაის კულდები იხილეს ძველი საბერძნეთის დიდებული ტრაგიკოსების ნაწარმოებებმა და ავრთვე შექსპირმა, მოლიერმა და სხვებმა, რომელნიც აქნამდის დაიწყებულნი იყვნენ.

თეატრი კვლავ დაუბრუნდა თავის მალაღნიშნულებს: ის ეხმარებდა საზოგადოებას მხატვრულ გემოვნების გამომუშავებაში და ხელს უწყობდა მისი შემოქმედებითი უნარის ვალდებუებასა და გამოავსარავებას. შუორის მხრივ თეატრის რენესანსი დაიწყო მასში ტენიციური გაუმჯობესების შეტანით, რაც ხელს უწყობდა პესების მხატვრულად და დამთავრებულად დადგმას. აქ თავი იჩინა თეატრის ბუნებამ—მისმა შემეჩრებით ხასიათმა: უღიღესი ყურადღება მიქცევა მხატვრობას (დეკორაცია), მუსიკას, ქანდაკებას, ცეკვას და ხელოვნების სხვა დარგებს.

ლამაზათ და ტენიციურის მხრივ დამთავრებული დადგმული წარმოდგენა ქმნის მილიან შთაბეჭდილებას და აძლიერებს ეფექტს.

მაგალითისათვის საკმარისი მოვიკონოთ მოსკოვის სამხატვრო თეატრის წარმოდგენები...

იყო კიდევ ერთი ცდა თეატრის განახლებისათვის, რომელიც გამომდინარებდა ფუტურისტების მიამთავარ მარინეტისგან, მაგრამ მარინეტს თეატრის შინაარსი არ ანტერესებს. მას უნდა თეატრი ზალავანთად და კლოუნების სათარეშო არენად გადააქციოს. მარინეტის "რეცეპტი" არაფერ იორიგინალურს არ შეიცავს, ის უფრო ცირკისთვის გამოადგება, თეატრთან კი მას არავითარი კავშირი არა აქვს.

ასეთია თეატრის დაცემის და მისი განახლებისაკენ მიმართულ ცდების ისტორია.

უკანასკნელ 10—15 წლის განმავლობაში ლიტერატურაში და კერძოდ დრამატულ ხელოვნებაში თავი იჩინა ახალმა მიმართულებამ—ექსპრესიონიზმმა, რომელიც აგრძედა სცდლობს ახალ გზებისა და მშვერვავლებისაკენ მიუთითოს თანამედროვე თეატრს.

განვიხილოთ როგორია ეს მიმართულება?

შ. სხანიოლი.

დაიხი

ქართული ორბიგინალური ოპერა 3 მოქმედი პერსონაჟი (მოკლე შინაარსი)

მომხმედლი პირნი:

- მალხაზ, 27 წ. კარის კაცი . Tenore.
  - კიაზო, 30 წ. ასისთავი . . . Barytono.
  - მარო, 19 წ. ვასათხოვარი ქალი Soprano.
  - ნანო, მაროს თანშეზრდილი . Mezzo soprano.
  - ტიტო, ახალგაზრდა სოფლის ბიჭი Tenore.
  - ცანგალა, ხნერი, ხუმიანა კაცი Basso.
- სოფლის ახალგაზრდა გოგო ბიჭები, მეომარნი, მოლოცველები, ღამისმთევლენი. მოქმედი პერსონაჟების ისტორიული ხანაში.

მოქმედება I. მაროანთ კარმიდამო. მარცხნივ სახლის დერეფანი, გვერდზე კაზა. შორიდან მოსახანს სოფლის ეკლესია. საღამოს ეკიბა.

ნანო. ხალისიან გუნებაზეა, ღამის თევა იქნებაო. ლხინი მოვევლისო. მარო. სევდიანია. როგორც დანიშნულს ცეკვა და ცქირაილი არ შემეშვინისო. ენეც იო იყოს, ღამის თევა და მზიარულმად სევდა როგორ უნდა გამიქარგოს. სჯობს მარტო ვიყო, თორემ ხალხში წუხილი უფრო ამეშვლებო. ნანო. მესმის შენი ოხვრა მწველი, მაგრამ გულს ნუ გაიტეხ, ღმერთი მშველელია დაჩაგრულიყო. უნდა რამე ვახარო. ვისაც ნატრობ, ჩქარა ჰნახავ. შენს დასტურს ეღისო. მარო შეშფოთილება—„ნუ მწვეავ, ნუ მღავავ, სთქვი რაც გაქვს სათქმელი“. ნანო. მალხაზს ხელავ ჰნახავ. მარო და ნანო ერთად ამბობენ: ოჰ, შენ დიდი ღმერთო, მიჯნურთ შემაერთო. იყოს ნება შენი და ჰიარს დაგვიხსენაო. შორიდან მოსამის მალხაზის ხმა. მღერის: „ჩემი ბედის ვარსკვლავი

ზაქ. ფალიაშვილისა, ღიმრეტო ვალ. გუნიახი

ხარ შენ შუეო ამომავლო, განმსკვალა შენმა სურვილმა, ვითა „შეშლილი დაეკლო“ და სე.—სიმღერის რომ გაათავებს, გამოჩნდება და ნანო შემოიხიზმბს ეზოში. თითონ ნანო ვავა, მაროს დედას შეატყობინოს მალხაზის მოსვლა. მარო შემეჩრთალოა. მკირე დიალოგი შემდეგ—მალხაზისა და მაროს სატრფილო დღერტი: „ქლო რად შეტრთი, იყავე ღმერთი“, რომლის შემდეგ მარო გაუხსნის, რაიც მალხაზი დიდხინობით ვალდებულყო იყო, იგი, მარო, დანიშნეს ასისთავ კიაზოზე. ეს საშინლიდ ალელელებს მალხაზს და საყვიღურით მიმართავს მაროს, მაგრამ გამოჩნდება ნანო და მაროს დედის სახელით სახლში მიიწვევს მალხაზს. მალხაზი გადის. გუნდნი. ღამის მთევლენი ექლესიისაკენ მიდიან. შორიდან ისმის სიმღერა: „სიყვარულმა დამწვაო“. ნანო შემოიწვევს მოხეიმე გოგო ბიჭებს. მით შორის არიან ტიტო და ცანგალა. საერთო ყრული-ბიჭილი, შიარული დიალოგი ნანოსა, ტიტოსა და ცანგალას შორის. ბოლის ყველა მიმართავს ცანგალას—შიარები დიიწყუი. მკირე პრანქუის შენდეგ ცანგალა იწყობს მესტიერულ კილოზე შიარს: ხამუშ-ხამუშ გუნდი ჩართავს სიცილსა და სხვადსხვა გამომახილს შიარობის დროს ტიტოსა და ცანგალას ჩხუბი მოუვით. ერთმანეთს უტევენ. გოგო ბიჭები აშველობენ. საერთო ყრიაიული. შემოდის მალხაზი და ამშველდებს მოხეიმეართ და დაყინვით მიმართავს ცანგალას! „რაც მოვივა დავითაო—ყველა შენი თავითაო“. ეს ცანგალას არ ეკაშნიკება და გულში ჩაიხეხავს. იმართება ფერხული. ნანო მშუვლოში გამოიყვანს მაროსა და მალხაზს. ფერხულის დროს ცანგალა ვანზე გაიხეხავს ნინოს და ეუბნება—მივგვხლდ ვემაკობას, მაქანკლობას ეწევი მაროსა და მალხაზს შორისო. კიაზოს ნუ ეხურებტი, გულუციტი

კაციო... ნანო ეუბნება—გირჩევ ენა შეიმოკლო, თორემ გაიბერტყუნო. ფერხულსა და მერე ლეკურის შემდეგ გუნდი სიმღერით გადის. მაროც მიჰყვება. მალხაზს უნდა შეაჩეროს იგი, მაგრამ მარო არა ჩერდება—უხერხულია ახლა ჩემი დარჩენაო. მალხაზი იტანჯება. მერე მუქარას უფიქსი კიაზოს. ვეღვება: კვლე მონინლელინგებს და იწყებს ჩვილის ბედზე: „თავო ჩემო, მელი არ გიწერია“... მალხაზის არიის შემდეგ ფარდა ეშვება.

მოქმედება II. ეკლესიის გალავნის ერთ-ერთი კუთხეა. ობაა, დაბისთავი. ირავლე მოზიხედი ხალხი. გუნდი მღერის—ვერვინ გვაჯობებს, თუ ერთად ვიმღებთო. ნუ მოიშლება ჩვენ შორის ციკვა, თამაშ და ლენგაო. სიმღერის შემდეგ ხალხი სცივნიდან გადის. დილოვია კიაზოსა და ცანგალას შორის. კიაზო უსაყვედურებს ცანგალას—უბედურობის მორბედი ხარო, ყურში უწყალოდ შხამს!მეწვეთებო.

ცანგალა უპასუხებს—მე ყრფელთის შენი ერთგული ვიყავ და ახლაც ასე ვარო. მხოლოდ შენი მარო ტრფიალებას შუაზე ვიყოფს და მალხაზს. ვაცკვალაო. კიაზოს ეს თავხარს დასცემს და იმ დროს, როდესაც ცანგალა გადის ღვივის მოსატანად, კიაზო მიმართავს თავის ბელს სულო ბოროტო—ს სიტყვებით. ამ არიის ვათავებნისა შენიღის კვლე ცანგალა ხელაით და ვაწყობა. ეუბნება—მწყანს, რომ კარგი მხაბრობელი ვერ ვაწვდევქი, სამავგიროდ, ღვივო შევიც და შივ ჩაახრჩე შენი ვარაობი. გამბროტებული კიაზოც ეუბნება „დამისხა—დამალევიერე ვე ლკინო ოხერტალიო, ცეგბა წელმა ვიფიქრო სოფლის უჟუღო ტალიო“. მერე, სმისა და სიმღერის დროს ცანგალაც აპყუება კიაზოს. სიმღერის დასასრულ ორივენი გადიან. მარო ურჩევს თავის ბელს: „არ სცხვარა სეგდა, ბოლო არ უჩანს“—ო... მწარე ოცნებით დაიწყებს: „...იგი შესთხოვს ბელის ვარსკვლავს, რომ აღთქმული ბედნიერება მიანიჭოს. ნანო ამშვიდებს მაროს, მაგრამ სალბუნე ვერა სჭრის და ვადიხასი „დღეთა ჩემსა ვაზაფხულზე თავს დამატყდა მეჩის ზარი“—ო მალხაზი ეუბნება—რა ხანია დავგეძებთო. როცა ნანო მარტო დასტოვებს, მა, მალხაზი მაროს ხელს დაუტურს და ეუბნება: „მსურს შენთან მარად მახლობლად ვიყო და ხელთ მეჭირის ვე შენი ხელი“—ო. მარო უპასუხებს „ველოვობ დაკარგულ იმედსა და ვაცუდემულ გრამობას“... მალხაზი ვაგზნეებით ეუბნება: „ბუდი ბრძოლად თუ ვამიწვიებს, მერე წმუნე, რომ არ შედარკები“—ო. მაგრამ მარო მაინც წუხილით უპასუხებს: „გულთნე ეტყები მეზრდება, სულსა მიხუთავს, მაღინებს“—ო. შემოვა ნანო და აცნობებს, რომ აქეთ ხალხი მოვიდს და კიაზოც თან მოჰყვებათო, ქალები სთხოვენ მალხაზს მოერიდოს კიაზოს. მალხაზი უარობს, მაგრამ მაინც ქალები დაყოლიებენ და მალხაზი გადის. **გუნდი** და შემდეგ კიაზო. ხალხი აღლულებული შემოდის: „ლკიე ბარში ვადმოსულა, აუკლია სახლი კარი“—ო. რაღას ვაკეთებთ, შევიარაღდეთ და მეტრს თავხარი დავცეთო, გამოჩნდება კიაზო. შეეკითხებიან, მართალია თუ არა მტრის შემოსევით. კიაზო ჯერ სა-

ლამს მიუძღენის ხალხს და უპასუხებს—მართალია, მერე მოუფიქრებს იქ მყოფთ, რომ ქვეყნი დასაცავად და ხალხის თავისუფლებისათვის ამბედრილიაო, რადგანაც ხალხის თავისუფლება „მოთხოვის მსხვერპლსა დიდასა“—ო. ხალხი აღინთება შურისძიების გრძნობით და შეუერთდება კიაზოს დაძაბილს „ვეკიდოდეს დროშა ფერადი და მკლავი რკინა-ფოლადი“—ო, რომელიც ბოლოს ხორალური გადაიქცევა. კიაზოს გამოაქვს დროშა და მის წინაშე ხალხი სასოებით ფიცსა სდებს ქვეყნის დაცვისას. მოისმის ზარების რეკა, რაც ხალხს კულუსს გადასვლათობა და საერთო აღტყინების ეამს ფარდა ეშვება.

მოქმედება III. იგივე სცენა, რაც მეორე მოქმედებაშია. განთიადია. **კიაზოს** ძალით გამოგოყვს მარო და საყვედურს ეუბნება „მე ვარდი ვამიგონია ტურფა ყვაილი ბარისა... შენ კი, შენ, ჩემო ყორანო, თავზედ შევად და მჩხავი“—ო. სიტყვის ფსი არა გცოდნებო. მარო უპასუხებს ამოდ მყვედრი, რადგანაც მე ისა ვარ, რაც წინად ვიყავიო. კიაზო მოაგონებს—„გულისმოსაფხან სიტყვებს ჩემს გასაგონად ამბობდი“—ო, მაგრამ თურმე სხვის ტრფიალებას ლამობდიო—ო. მარო თავსა მართულბობა—წინადაც ვეუბნებოდი, ახლაც ვიტყვი—ყვარებთ არ მეყარებიხარ და შენც სიყვარულს არ მოხივდი—ო. კიაზო სასოწარკვეთილებით შესძახებს—„ის ღლე დაიტყეს, რა დღესაც მე შენ საცოლედ დავნიშე“—ო მარო მიუგებს: „ოუ ვე ვაგუფობს, ინებე, რითაც შენ დამნიშე“—ო. (ბეჭედს უბრუნებს). ამის შემდეგ კიაზო მუქარით ამბობს: „სისხლი მწყურია, სისხლი ორჯული, შენც ამბეგარი ხარ, ვისიც მწყურია“—ო... „ჩემი ლხენა ამლა შეურია“—ო. მარო ევედრება.... „ჰა“, შეიწირე ჩემი არსება, ჩემთვის სიყვდილი საამურია“—ო. მარო-კიაზოს დილოვიც დროს შემოდის აღლულებული მალხაზი—„კმარა“—ო. ანდერი კრძალა-წალავა, აწ-საზღვარი ვადილუხა“—ო ჯერ თავს შეიკავებს და კიაზოს მიესალმება: „ეკეთილი იყოს შენგვრდა ჩვენი“—ო. კიაზო უპასუხებს, რომ „მეომარი ვარ, ბრძოლად დავდივარ“—ო და ჩემი აქ არ ყოფნის დროს სატრფომ მიღალატა და ძამა ძმობა დავკმრო. მარო ამშვიდებს კიაზოს „შებრძოლ ვაქვაცსა შუჭვერის სულის სიმშვიდის ქონება“—ო, —რა დამამშვიდებს საზარალობის როცა მერყევა ვენება—მალხაზი ამბობს: „ასეთ ყოფას მეც ვანიციდო“... ხშირად ორ კაცთა ვანცდანი შესადარია“—ო... მაროც ამას ამბობს: მეც მავარა გრძობას ვანიციდი, სწორედ რამ შენსაზარია“—ო. მაროს ხეგუდა და ვეღვება ვერ ვაპროც და ვაქვაცთა საბედისწერო შეყრა ხმაღამოწვიდით თავდება: „ჩაიფერულა მოთმინება და იღვიმებს შურის ვნება, დამნაშავეს ზეცა დასჯოს, მართალს უშველოს ვანება. ვავასამართლოს ძირს ხმაღამა და ზეცით—კი თვით უფალმა“—ო შეუტევენ ვაქვაცნი ერომანეთს, მაგრამ ამ დროს მოისმის მვედრული სიმღერა—„ომში წასვლა მას უხარის“—ო. სასიკვდილოდ ეართმანეთხე ხმაღამოწვიდლინე შესდგე-

ბიან. ომის გახსენება მოაგონებთ მათ მამულიშვილურ მოვალეობას და ყოყმანში არიან: საპირადო თუ საქვეყნო. „შევიწიო თავი ჩემი სიცოცხლე ჩემსა ქვეყანას და არა სატრფოს.“—მაროც ეუბნება: „თად გავიწყდებათ, რა დროა ახლა. ქვეყანა თქვენგან იხოვს შევლასა. დასთმეთ გულისთქმა, დამტყუანეთ მე.—ბედისა ქვეყნისას შესწირეთ თავი.“ ო. მაგრამ საპირადომ გაიმარჯვა: „არ შემოძლიან, სისხლი მემღვრება“-ო იძიხის, კიახო, „არა, ხნალმა გადასტყას,—ვინ არს მართალია“ ო. ბძილიაა. კიახო სასიკვდილოდ დასტყრის მალხაზს. მაროს ძახილზე ხალხი შემოსცივდა.—საერთო აღშფოთებაა. კიახო ამომბის: „სხვა გზა არ იყო, ერთთა ჩვენგანს უნდა ეცოცხლან“ ო... მაგრამ ვერძობა დამანაშავე ვარ... „სისხლით განვიბან ჩემს შეკოდებას

და ყველასა გთხოვ მოტყუებას“ ო. ამ სიტყვებით იგი გადის. მომკვდავი მალხაზი მიმართავს მაროს: „მარო, მარო, შენ ჩემო სატრფოვ,—შენ, ჩემო იმედო, ჩემო სიცოცხლე, შენ ჩემო ნუგეშო,..... დამაშვილე მარო გული იჯერე. ნუ მიტყევი, მოშინა მტანჯველს“ ო... „მიგულე ისე, ვით ბრძოლის ველზედ ხალხისათვის თავდადებული“ ო... და კედება. მარო იწყებს ზარით ტირილს: „მწუხარი დაიწყო, გემდა მა მიყა. სიცოცხლე ჩემი მან თან წაიღო“... გუნდი თანამიუკრემლებს მაროს იმავე სიტყვებით. დავესილდან მოიძისსი გალობა. მარო და გუნდი დასტირანი მალხაზის გვაშს: „მწუხარი დაიწყო“... ობა ვთავად. ყველანი მალხაზის გვაშს დასტყერიან მწუხარედ.

საზოგადოებრივი ცხოვრება

ომის მსხვერპლი

საერთაშორისო ომიანობამ აუარებელი მსხვერპლი შეიწირა. არა ერთი, ასეულ-ათასეული ვაჟკაცი დასახიჩრდა: ხელემ-მომტყუენი, ფეხ-მიწყვეტილი, დაკუტებული, შუბლგაქცილი, ფერ-განგრეული და... ვინ მოსთვლის!

ჩვენს ქვეყანასაც ჰყავს ასეთი მსხვერპლი— ომში დატრალ-დასაჩიჩრებულნი,—ერთ დროს ვარსკვლავით მწყვეტი რაინდნი, ომის აშინი, საქვეყნო საქმის თავგამოდებით დამცველნი, რომელნიც მომეტა საკეთილდღეოდ თავის უფირფასეს განძს—სიცოცხლს არ იშურებდენ, ის ეს რაინდნი დღეს თითქოს საზოგადოების მერ ბარჯად გადაქველან. ჩვენის ქვეყნის რომელ კუთხეს იტყვი, რომ იგინი არ იყვნენ.

სხეულით დასახიჩრდენ, მაგრამ სულით არ დაკეპულან.

და არც უნდათ საზოგადოების მერ ბარჯად შეიქმნენ: თუკა ყველა ქვეყნის განებობრებულნი, გაბატონებულნი სწორედ ასეთ დატრალ დასახიჩრებულთ უნდა უმადლოდენ, დღეს რომ კეთილდღეობაში არიან. ამ ვაჟკაცებმა თუ კი თვისი სიცოცხლის გაწირვა არ დაიშურეს მომეტა საკეთილდღეოდ, ნუ თუ ჯანით და ოლით დასვენენ, სევდენიერნი უნდა ივიწყებდენ მათთვის დასაჟარებულთ!

ამ მხრე ჯერ-ჯერობით, ომიანობის ამ რაინდ მსხვერპლთ დიდს თანაგრძნობით მოეპყრა საქსოც. რესპ. სოციალურ უზრუნველყოფის კომისარიატი (სოზესი).

ამ უწყების დახმარებით შესდგა ომში დატრალით შრომის არტელები, რომელთა წევრნი—ინვალიდნი თავთავის შესაფერ შრომით შოულობენ ლუკმა-პურსა და ცოლშვილს ასაზრდოვებენ.

მაგრამ ამას არ ჭაბობენ: ამ სხეულით საპყართ უფრო დიდი საქმე განხორახეს—სულით ინვალიდთა ზეალდენა, გაკაცება.

სხვათა შორის, ერთმა ამ არტელთაგანმა— შრომის არტელმა „ახალმა წრემ“ გადასწყვიტა კულტურული მუშაობის გაჩაღება: დატრალ-დასახიჩრებულთა შრომის და ფართე საზოგადოებაში მწიგნობობის გავრცელება, წარმოდგენა-კონცერტების მართვა, წიგნთსაცავის დაარსება.

ამავე არტელმა იკისრა ფრიალ საპატოო და დიდი საქმე: ფურ. „თეატრი და ცხოვრება“-ს გამოცემა და გავრცელება.

მიზანი დიდი და წმინდა.

რაინდულ სულიშემკრინებელთ სხვანაირადაც არ შეიძლოთ მოქცეობა.

ბრძოლის ველზე თუ მუხანათმა ტყვიამ, ყუმბარის ნატყხმა და სხ. ხელი მოსტყხა, ფეხი დაუზიანა, შუბლი თუ მზარი გაუტყეწლა,—სულის სიმტკიცე არ წაურთმევია და, ამ, ამ სულის სიმტკიცით მსურთა ემსახურონ სულით დავროშობითა ზეალდენას, წინსვლას.

გაუმარჯოს მათს მიზანსა და კეთილშობილურ განზრახვას!

სიღარიბის მსხვერპლი.

ამავე სობეს—სოციალურ უზრუნველყოფის კომისარიატს ერთი დიდი საქმეც განზრახავს,— დაბასოვლად ურთიერთ დახმარე გლხვათა კომიტეტების მოწყობა და საქმეს შესდგომია კიდევ: ბევრ სოფელში დაარსებულია კომიტეტები.

მიზანი მერისმეტად წმინდაა.

ჩვენი სოფელი თუ როდისმე საქიროებადა წრფელ გულსა და უანგარო სიყვარულს,—ეს დღეს. სოფელს მუდამ ერთი ესმოდა: „გამოიტა, მოეცი!“ მიტყევით კი არა ვინ არასდროს არათერის აძლევდა. სოფლის დარბა-დატაკი, ქერივ ობოლი მუდამ დაწიხლული იყო: უმთავრესად სოფლის წურბელების საწველი ფური.

სობესა და მათგან შექმნილ გლხვათა კომიტეტებს ამ მხრივ დიდი სამოქმედო ასპარეზი ესნებათ, თუ ეს კომიტეტები სოფლის ნამდილ გულშემტკიცებართავან ექნება შენდგარი!

ესულყოფით, რომ სოციალურ უზრუნველყოფის კომისარიატის ამ კეთილ განზრახვას შესაფერი ნიადაგი დახვედროდეს სოფლად. ექიმი შტოკანი.

რედექციისაგან:

ამ ნომრისთვის აწყობილი მასალა—წერილები, ლექსები, ბიბლიოგრაფია, უცხოეთის და ჩვენი სახელგანთ სამწერლო ჟიურისა, სამწუხაროა, ამ ნომრში ვერ მოთავსდა. შენდგე № 3-ში წავა.

რედექტორი: იოსებ იმედაშვილი.

გამომცემელი: ომში დატრალითა

შრომის არტელი „ახალი წრე“.

ტფილისის სასოფლო-სამეურნეო საურთიერ თო ნლოვის საზოგადოების გამგეობა

ამით აცხადებს, რომ ა. წ. დეკემბრის 15-ს, საღ. 7 საათზე საზოგადოების ბინაზე (სასახლის ქ. № 6) დანიშნულია საზოგადოების წევრთა ჩვეულებრივი საზოგადო კრება.

დღის წესრიგი:

1. გამგეობის მოხსენება წარსული საანგარიშო წლის შესახებ.
2. საბჭოს მოხსენება.
3. სარევიზიო კომისიის მოხსენება.
4. ხარჯთ-აღრიცხვის დამტკიცება.
5. წესდების შეცვლა.
6. საბჭოს წევრთა არჩენები.
7. გამგეობის ერთი წევრის არჩევა ნაცულად გასული წევრის გრ.ლორთქიფანიძესი.
8. მიმდინარე საკითხები.

შენიშვნა: თუ პირველი კრება არ შესდგა წევრთა კანონიერ რიცხვის დაუსწრებლობის გამო, მეორე კრება მოხდება დეკემბრის 30-ს დილის 11 საათზე აღნიშნული საკითხების გადასაწყვეტად და ჩაითვლება კანონიერად, რამდენი წევრიც არ უნდა დაესწროს.

ომში დაქრილთა შრომის არტელ „ახალ წამ“-სთან დაარსებული

საგანმანათლებლო სექცია

„კულტურა“

მიზნათ ისახავს სახელოების და სხვათა მიერ გამოცემულ წიგნების გავრცელებას ინვალიდთა ორგანიზაციებში და ხალხის ფართო მასსებში. წიგნების საწყობი — „თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქციაში (დროებითი ბინა — რუსთ. პროსპ. № 10, ეზოში).

1-4

მკურნაში ა. პიკელნი მკურნაში

რუსთვ. პროსპ. № 12

საზოგადოების უკანასკნელ მოღონით პარიაზის და ლონდონის

ფურნალების მიხედვით სრულდება დაკვეთა მხატვროლის გემოვნებით, იქვე მიიღება ყოველგვარი სამუშაო

გაწვავლოვის ნიჟთაგა.

4 1

ყველაფერი
ელექტროფიკაციისთვის
მოწყობა
დიდძალიან საღებავების
და
სინათლის
აშენება და შეკეთება
შენობების

თავისუფლების მოედანი № 1.

დასახიჩრებულ
გეოგრაფია
ტექნიკური
სააღმშენობნადი
„სატდამნადი“

Comptoir general
technique
„SATDAMNADI“
Appareillages
Electrique,
Applications
Electromeqanique,
Machines
Electrique.

Place de liberte № 1.